

AS

MOJENNNOU BREIZ

II. - WAR DRÊZ
HA WAR VEG

SKEUDENNNOU BREIZ GAND JOZ AN DOARE

PER HELIAS

Embannaduriou « EMGLEO BREIZ »

BARZONEGOU

1. — Barzonegou Reuman Ar Mougn	230	lur franco
2. — Gand Red an Dour , gand Ropars Broudig	230	—
3. — Kizier noz Sant Pabu , gand Mab an Dig	175	—

DANEVELLOU :

1. — Geotenn ar Werhez , gand Jakez Riou	395	—
2. — Ar Roh Toull , gand Jakez Kerrien	395	—
3. — Bleuniou Arvor , gand Mab an Dig	275	—

MOJENNOM BREIZ :

1. — Ar Mor , gand Per Helias	365	—
2. — Mojennou Breiz ar Mor (II), gand Per Helias	365	—

C'HOARIVA :

1. — Gurvan ar Marheg estranjour , gand Tanguy Maletmane	450	—
2. — Mevel ar Goskér , gand Per Helias	445	—

BREZONEG GWENED :

1. — Dasson ur Galon , gand Loeiz Herriéù	700	—
---	-----	---

KAN :

1. — Kanom Uhel (Emb. Kendalc'h)	200	—
---	-----	---

KELENNADUREZ :

1. — Komzom, Lennom ha Skrivom Brezoneg , gand an Dr Tricoire ...	345	—
2. — L'Orthographe Universitaire de la Langue Bretonne, gand F. Falch'hu	(diviet)	
3. — Geriadurig Brezoneg-Galleg ha Galleg-Brezoneg, gand Stephan-Séité	375	—
4. — Cent Textes Français à traduire en Breton, gand P. Trepas	300	—
5. — Breiz Hor Bro (Emb. Kendalc'h)	200	—
6. — Deskorn Brezoneg, Stephan-Séité	770	—
7. — Le Pluriel Breton gand P. Trepas	1570	—

LEORIOU SKEUDENNED EVID AR VUGALE :

1. — An Azenning bihan	260	—
2. — Ar Honiklig Boudedeo	260	—

Editions « Emgleo Breiz », B. P. 17 BREST
C. C. P. 380-96 RENNES

MOJENNOM BREIZ
AR MOR
(II)

SKEUDENNED BREIZ
JOZ AN DOARE

EMBANNET gand « EMGLEO BREIZ »

BREST
1989

1. - AR BIRVIDAOU

*Kerham, bredér, ag er mor don
Lézam er jibl hag er goumon*

(Roperh er Mason)

EN donvor d'an aot gouez, dirag Kiberen, eur goulou-noz a sked en néfou. Tour-tan ar Birvidaou a hini eo, ar piled-koar sanket war vez morel kér Aïza hag an arouez diweza o terhel he houn e-touez ar re veo. Emei sonnet en he feoh war eur gompezenn veuzet ha ne zivor outi nemed eun nebeud ker-reg, sklosou noaz o gouriz eoneg, hag a daulvez da galon, gwechall, e runiou flour Aïza. Kemend-se oa d'an amzer ma kave eur marn e lamm etre Enez Houad ha beg Kiberen. Ne lavaran ket e oa deh.

Da neuze, bourihienn Aïza, ar Birvidaou, a gare dont da zelaou an overenn da Germorvan, eur gériadenn en hourenn, pe da Giberen. Dond a reent di, douget war gein ezen hag o kerzed dinen dre eur chaoser gaer savet diwar bili. Ha setu m'en em roas ar mor da grignad ar bili. Nebeud dre nebeud, ar chaoser a oe diazezet d'an traon en e voulzello war lusk. Aïza a deus da veza eun enez strisoh-strisa, ar Birvidaou eneziz mantrat pa zellent ouz an douar braz o pellaad. Ober a rejont-int bigi evid mond da glask an overenn en arvor. Hogen, ne oant ket gouest bewech da dreuzi ar raz. Konta reer ez eus bet miret, beteg nevezzo, e dielldi Kiberen, eur baperenn wiriet gand personal al leh-se hag a roe an absolvenn d'ar Birvidaou o-doa kollet overenn ar zul ablamour d'ar wall-amzer ha d'ar mor dirollet. Hag a-benn an diwez, eur bloavez reverzi vrav, Aïza penn-da-benn a ziskennas d'ar strad. Diskenn a reas en he fez, Birvidaou hag all, pa n'o-doa ket greet ar re-mañ o menoz da vond kuit diouti. Emaint dalhet beo en donder, o vezza ma 'z int bet feal-dreist e-kefeyer o hér. Pa sko ar houmm a-ruilhou e donvor Kiberen, e klever mouzeiou iskiz en e vesk : bugale kér Aïza o lenva d'o flanedenn.

Ar Birvidaou a vev diwar meskl glaz ha brinnig marellet. Chom a reont gand ar hranked e kleuziou ar rehier e kasont o hirvoud dre stêrjou o hér-gent ma tremen drezi bagadou hir a besked. Daoust hag emaint oh ober o amzer purgator en abeg da beheou koz-koz ma n'ouzer ket petra int ken ? Pe ne fel ket dezo, marteze, dilevez Aïza en islonk mud ? Lod a zoñj eo deut Aïza ar Birvidaou da veza leh-emwei peniseidi ar mor. Aze e hortozon kevrin eun dieubidigez, nemed o-defe kavet, marteze, o Baradou eno. Plou hen disklario birviken ?

Beb bloaz, pardon Sant Kolman eo devez kaer ar Birvidaou. Diouz ar beure, e kuitaont dismantrou Aïza dindanvor evid heulia roud ar chaoser-bili goz hag « ar re-o-deus an aotre » a hell gweled anezo savet war tor-naod Kiberen ha gwisket penn-da-benn gand mantilli ruz-glaou. Ar mantilli-ze a zo gweet er glanna tan hag a ziwall ar Birvidaou penn-kil-ha-troad pa zivoront euz yenijenn vero an dour-zall. Roperz ar Mason e-neus gwelet kemend-se. Klevet e-neus o tregerni ganto ar Hirie hag ar Gloria e chapel ar zant araog staga da gana e-unan, e gwerzennou brezoneg, liderez braz ar re a vev e don ar mor.

Echu ar pardon, mouez al lano a halv ar Birvidaou d'an distro. Bugale veo an douar a zav berniou keuneud war an tosennou hag an aotrou person a ra tan. An eil goude egile, tud ar gompezenn-vor a dremen dirag ar flamm da deur-e enni o mantilli ruz-glaou. Goude-ze e tiskennont etrezeg rehier an aot hag e kendalhont da vale dindan an dour evid mond d'adkavoud Aïza en islonk. D'ar houlz ma steuz an hini diweza, an noz a gloz ar hourenz ha duze, bouderez eur glemmadenn d'e heul, e krog da houlaoui tan-mor ar Birvidaou.

Pa sko ar houmm a-ruilhou e donvor Kiberen,
e klever mouzeiou iskiz en e vesk : bugale kér
Aïza o leñiva d'o flanedenn.

2. - MORVERH ENEZ ARH

LENN ar Mor Bihan eo patrom beo an amzer o tremen war deiziadur meur ar veinhir savet e tachennou Karnag. Ken niveruz emañi an inizi el lenn hag an deveziou er bloaz. Lod anezo a zo deveziou hesk ha digenvez, merher al ludu pe wener ar heuz. War lod-all emañi digemer taer ar zuliou sioul. Hag unan bennag a lid, e-kreiz ar glazvez hag ar bleuñvenn, gouelioù braz ar horv hag an ene. Da skouer, an hini he-deus kollet he an o koz, Izenah, hag e ven greet outi bremañ Enez Venah.

Honnez a oa Izenah d'an amzer ma tigoueze fonnuz ha puilh ar burzoudou war al lenn. Da zerr-noz, a-wechou, brall ar hleier lonket a zaskrene hoaz war gorre ar mor. An *Ankeu* e-unan a gantree da heut ar redou, heb falh na karrigell, e vell dorm o vounta al listri war ar rehier. Hogen, euz Gaoriniz beteg Konlo, eun teuz a lakee ar vorérien war ziwall ouz taoliou-yud an avel. Ar pôtr-ze a oa outaufa eur morér tanoe-fri. Kared a ree pignad d'an noz, e-unan kaer, war eul lestr difardet en ur porz bennag, en inizi. Klevet e veze o sevel an eor, o sterna ar gouelioù hag o kas kuit. D'ar zav-heol, al lestr en em gave endro, peb tra war e-rez ennañ, da gredi n'e-noa dizeoriet mors. Pa veze ganti gouenn eur barrad-amzer, ar pôtr a ch'wese an dra araog ar henta diougan. E vouez a zave ar lann da gemenn e oa poent derhel ar bagou porziet: da staga ! Biskoaz n'eo bet faziet.

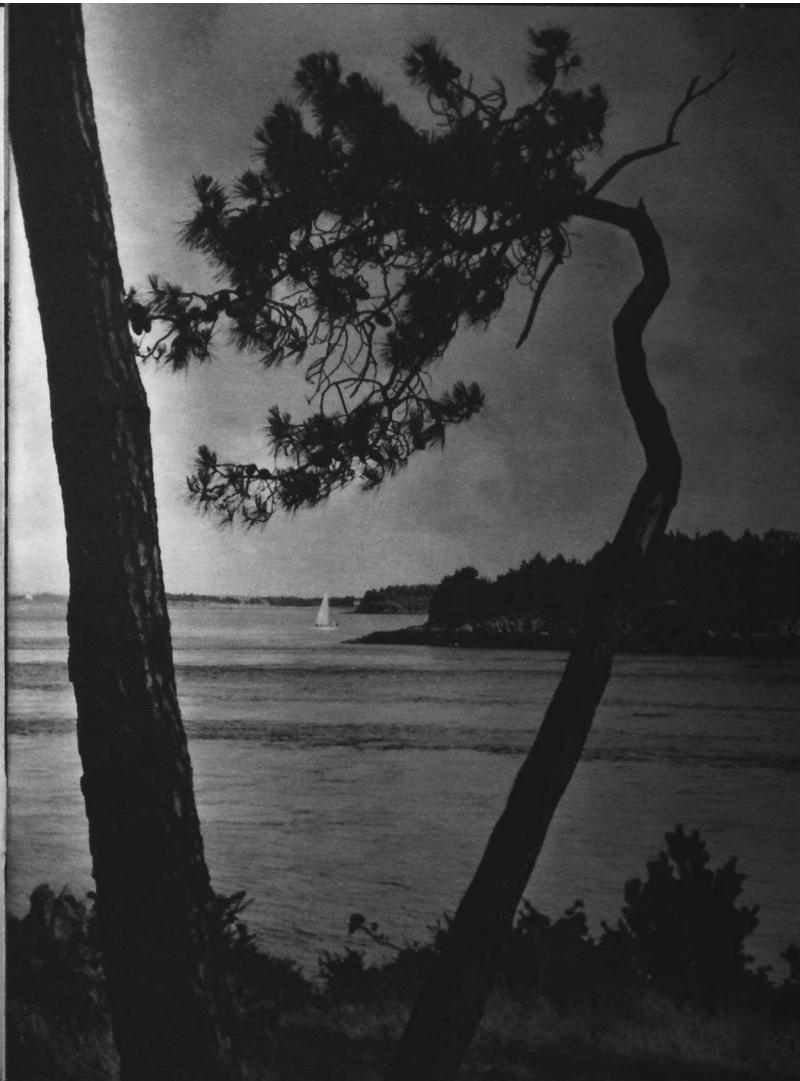
D'an amzer-ze, Izenah ne oa ket disrannet hoaz diouz Arh, an enezenn gichen. Eur chaoser striz o houble o-diou. Arhiz, avad, ne oant nemed pesketerien, Izenahiz a rede moriou ar bed war fourgadennou ar henwerz. Morérien Izenah a oa outo aotrounez-mor, eur seurt tudjentil hag o-dije kredet terri noblañs en eur ober kompagneuz gand o amzeizen baour. Hogen, eur wech e tigouezas ma oe taget unan gand ar hlefived a garantez e-kefver eur plah euz Arh, ken e rannas kalon e gerent.

Plahig Arh a oa kaer meurbed, kaeroh egod merhed Izenah ma red koulskoude brud o hened dre ar bed. Ken brao mouez he-doa da gana ma ne oa ket lakeet merh d'eun dister a besketer. Denjentil Izenah a baouezas da glevet mouez ar pôtr-noz o 'choari gand ar fourgadennou evid selaoù kana e vuia-karet nemeden. Ha kaoz a oa gantañ da zimezi pe da verval.

Neuze, ar gerent a yeas da gavoud ar veneh hag a bedas ar re-mañi da zerhel o mab en eur hell epad pell awalh evid dezaf distrei d'e Benn Mad. Marteze e vije deut ar pare dezaf, dre jom gantañ e-unan, ma n'h-e-dete ket gouzañvet ivex plahig Arh ar hlefived a garantez evitaf. Pa zeuas da houzoud e oa dalhet en eur hiloz gand meneh Izenah, hi a dreuzas ar chaoser ken aliez ha bemdez evid mond da gana d'he migmon dindan moger ar manati. Ken flour e oa he mouez ma semple an denjentil er vah, ken kaer ma talhe eneziz o alan ganto, ken boemuz ma kolle ar veneh zoken penn o fateriou. War veno ar priol, se a oa merk an Droug-Spered. Hag eñ a reaz kemend ha ma oa d'ober evid diwall e dud outañ. Eun novez, ar chaoser a gase euz Arh da Izenah a oe lonket dindan an dour. Eur wech harluet en he enezenn, ar ganerez a gollas kalon hag en em daolas er mor.

Abaor m'eo echu amzer ar gouelioù-lien, mouez ar pôtr ne halv ket ken war al lenn. Marteze e stern, hiviziken, didrouz-kaer war listri-noz Izenah. Hogen, marvailhou ar garantez a zo treh d'ar bed o kemma. Plahig Arh a zo troet da vorver e rannvor Izenah, e-leh ma sav he mouez burzouduz eur hlemmagan ha ne davo ket warhoaz. Izenah a vousch'harz gand e gwez-heskeud ha mimozañ. Digemeret oh ganti, a-boan douaret, e-touez pin Koad ar Garantez. Daoust hag eo dre zigouez pe da zerhel koun ar vojenn ma 'z oh kaset dre gaer war henchou Taolenn al Lez beteg Koad an Huanad ha Koad ar Heuz ?

D'an amzer ma tigoueze fonnuz ha puilh ar burzoudou war al lenn, brall ar hleier lonket a zaskrene hoaz war gorre ar mor. Euz Gaoriniz beteg Konlo, eun teuz a lakee ar vorérien war ziwall ouz taoliou-yud an avel.

3. - HEIZEZ WENN NINOH

*Allaz, ma mamm, lavarit din
Pe ruz pe glaz in d'an iliz.*

ETRE beg ar Poull-Du hag aber vraz ar Blaouez, war lenn Laneneg ha lann-gouez ar Biwe, kornou-boud a halv a-wechou en abardaez-noz hag a gas pell o hekleo war ode-vor Groe; penn-da-benn gand an aochou tregernuz, harzadennou chas a zasson an eil d'eben, goaflou-bann a vres an deliou e-pad ma skarz a-diz eur skeurig e-giz eun tenn a-dreuz ar broussevez: spez eun heizez he daoulamm lijer hag a deh dirag an hemloù evid tiza ti-pedi Santez Ninoh ha kaoud repu er barenn an itron vad kenkoule ha ma reas daou vil bloaz zo. Hogen, ar bôtre yaouank a skrab o boteler-koad, d'ar mare-ze, war an hent a gas beteg o dou-sig-koant, a dle chom diffiv-kaer ha derhel klozet o daoulagad da hortoz ez afe pelloù lafs an arsaillh. Piou bennag e-neus gwelet heizez wenn Ninoh, d'an abardez-noz, a rank mervel da zevez e eured.

Evelse e varvas, gwechall, ar hont Alan, mestr-meur ar Sodre. E di-krefñ a oa savet war un aot hag a ree heg, a-viskoaz, ouz kranellou maner Kerizoued. An daou zenjentil a vase beh etrezo evid perhentiez al listri digaset d'an tréz gand an aveliou fall. Aotrou ar Sodre a bake d'e lodenn peb tra ha peb den a dremene dre vulgul al Loh, hini Kerizoued a zastume ed ar peñse deuz Lann an Neh beteg ar Poull-Du. Aliez, avad, e save trouz pa veze red ranna ar pellkas ha soudarded an daou vestr, dindan rokedennou ler ha tokeier houarn, a ziskenne war an tréz, tefival o dremmou. Krog a oa ganto a daolou spontusz heb bezza gouest an eil da zuja egile. Ha goude peb argad, ar henta lano a walhe gwelet didalvoud.

Denjentil Kerizoued e-noa eur verh, Jertrud heh ano, karet dreist gand an dud paour, o veza ma ne oant ket leusket ganti en diouer a vara, a zilhad pe un voteler-koad. Kemend a reas-hi evid digas ar peoh etre an daou du, ma teuas ar hont gouez, Alan ar Sodre, da gaoud karantez outi. Eun eured a oe greet ganto, ken kaer m'eo dalhet he houn e parrezioù Plañwour, Gwidel ha Kloharz. Da zerr-noz, an daou bried yaouank a guzulike dindan gwez Kerizoued pa dremenras dirizoù heizez wenn Ninoh, ken prim hag eur mén-batalm. A-drefv, e tirole cholori an hemloù diweluz. Ar hont Alan ne badas ket. Sailha reas war-raog da gastiza ar re zivergont a zalhe d'argas eun heizez war e zouarou. N'eo bet gouezet biskoaz pez a hoarvezas, med kavet e oe ar hont maro ha Jertrudig aoyas da anaon araoeg diwisket ganti broz ruz he eured.

Pell amzer goude, an hevele korn-bro a oe darempredet gand ar paour-kéz Gwiofvarh, ar Breizad a ouenn vad, bet laeret en e gavell ha maget dre zourrenn naer-wiber gand un *douriganez* divalo. Gand-se, ne oa ket gouest an den da gaoud ar peoh ennañ. Ankounac'hadd a reas, koulskoude, ar blanedenn tonket dezaf, ha ken brao ma oe kinniget da zanvez-pried da Varivong gêz, merh d'an denig mad Gwennaù, miliner ar Sodre. Eun abardaevez ma oant o c'hoarzin, leun a garantez, dindan mogeriou ar hastell koz, an heizez wenn lamas er-méz euz ar strouez, re-bar d'eun daredenn. Da zevez an eured ar walenn a dorras pa vennas Gwiofvarh he lakaad war viz Marivonig hag ar piledou-koar ne felas ket dezo kemer an tan. Ne lavarin ket deoh penaouz a varvas ar pôtr yaouank, kerkent, d'an abardaez. Awalh e veze da spontaonn oll verhed Kloharz, Gwidel ha Plañwour, ma skrab o zervijeren boteler-koad evid mond d'o gweladenni, en noz, en arvar da dreuzi daoulamm heizez Ninoh, diouganerez wenn ar Maro.

6

An daou zenjentil a vase beh etrezo evid perhentiez al listri digaset d'an tréz gand an aveliou fall. Aotrou Kerizoued a zastume ed ar peñse deuz Lann an Neh beteg ar Poull-Du.

4. - KERREG PENMARH

MA fell deoh kleyed eur burzud ar Zeven Amzer, me a gonto penaoz eur marhog a Benmarh a gredas koll e wreg en abeg da gomzou dievez ha strobineillou dihalloud. Med ar wreg-se a oe restolet dezafः ablamour d'ar garantie don a vasehi en e gefver.

E ano dezafः a oa Arveragos a Gerrud ha dezi Dorijena. War aot Penmarh e save o maner hag eno e vevjont gand levenez e-pad eur bloaz ha muioh goude an eured. An amzer a zeus ma c'hoanteas ar marhog mond da Vreiz-Veur evid gondi brud en emgannou, evel ma tere da beb denjentil. Bez a oa da Jom du-ze daou vloaz. N'e-noa ket kimiadet diouti abaoe eizdeiz ha Dorijena, o lefva goude huaniad hag o hirvoudi war roud he daelou, a ranne he halon ouz e horzoz. An eil devez war-lervh egile, e oe gwelet war ribl ar mor o hedal eur gouel. Sponta a ree pa zelle ouz ar herreg d'u a stanke ode ar porz gand o heinou rust, o vlejal d'al lano e doare loened gouez. Neb e-neus gwazed war an dour-zall ne vo ket souzezet rag he spont, neb a anavez kanoliou skrijuz porz Penmarh a gemero truez outi.

Hogen, da vintin chwhehved devez miz mae, mignoned a gasas Dorijena ganto en eul liorz e-leh ma oad o tafsal korollou plijuz e-touez ar bleunioù. Ar wreg yaouank ne oa ket douget da glask berr-anizer. Chom a reas ganti heh-unan. Bez a eo eno eur hoant a floh, anvet Aorelios, hag a gorolle gwelloh egid gou all ebed. Abaoe pell amzer e kare Dorijena hag e kave eviti soniou ha gwierzou a zalhe gantañ. An deizse, ne oe ket gouest da devel muioh : « Itron, ho pet truez ouzin pe ar maro a vo ma lodenn ». Hi, da genta, ez eas droug enni pa glevas seurt divergontiz. Diwezatoh, o weled ne baouezet ket Aorelios da derri he fenn gand e glemmou, e kredas furroh eviti da drei ar gudenn e goaperez : « Ober a rin ma menoz da veza ho karedig, floh, eur wech m'ho po lakeet da netra an oll rehier, aze, a doullgov al listri hag a daol an vorérén d'an islonk. Arabad deoh gortoz netra diganin araog kemend-se greet. »

Heb vad e aspedas Aorelios an douezez-loar, Loukina, da zigas ken braz reverzi ma klozfe dindan chwheh troatad dour an uhella rehier e-pad daou vloaz leun. Loukina a zo dihalloud pe ne glev netra. Hag Arveragos a zistro deuz a Vreiz-Veur. Dorijena hag he fried a dremen o amzer e levenez an eil e-kichen egile, e-pad ma tizeh ar floh o folleennata al leorion hudsoniez.

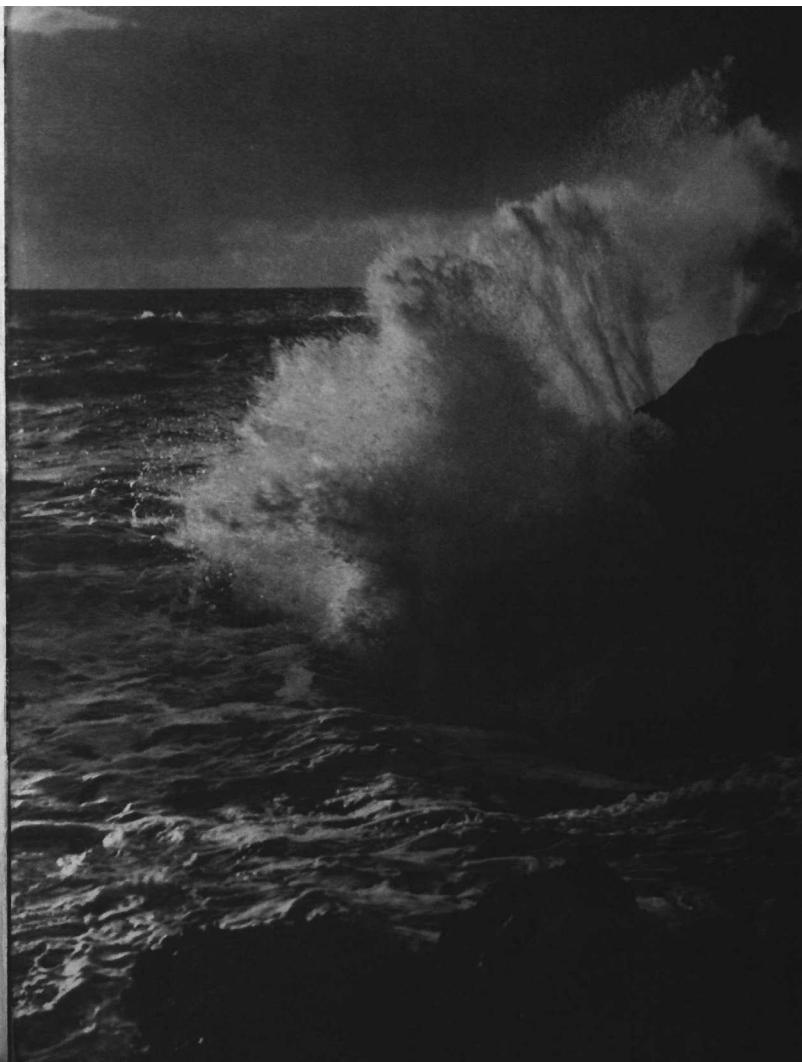
Hogen, eur breur da Aorelios, e stad a gloareg, a gley an deuz eun achan-tour Orleañs sag hag a zo maout war ar hammweladur. Mond a reont d'e gavoud hag hen digas ganto dirag mor Penmarh, o houllenn digantañ teur diwar-wel, evit eur boutad, ar rehier du kluchet penn-da-benn gand an aot, re-bar da vagadou loened euzuz. N'on ket gouest da lavared deoh penaoz e reas an achan-tour nemed stlaka e zaouarn hag ar mor a oe kompez ha blod e-giz eur jod berjolinenn. Aorelios, lorn ennañ, a roas da houzoud da Dorijena e-noa sevenet he choant hag e oa poent dezi derhel d'he ger.

Piou a oe glaharet ha mantret ? An damez feal. Med petra ober ? Beuzet a zaelou, e rankas anzav d'he gwaz pegen dievez e oa bet. Hag ar marhog leal, daoust d'e boan, a gemennas dezzi mond da di Aorelios ha beza e vatez evit peb tra a houlenne diganti.

Med kloareg achantour Orleañs a gimadias da vond d'e vrø. Eur wech ma dezañ, kemend a drouez a gemeras outi ar floh, ha kemend a estlamm rag haelder Arveragos, ma kasas Dorijena endro d'he gwaz, dieubet oll a le. Distrel a reas hi e-kichen he marhog hag o-dau e vevjont beteg ar maro ken kaer ha da zevez o eured.

Med kloareg achantour Orleañs a gimadias da vond d'e vrø. Eur wech ma kuit an den, ar strobineill a baouezas hag ar rehier du a oe gwelet adarre Arveragos, ma kasas Dorijena endro d'he gwaz, dieubet oll a le. Distrel a reas hi e-kichen he marhog hag o-dau e vevjont beteg ar maro ken kaer ha da zevez o eured.

Sponta a ree Dorijena pa zelle ouz ar herreg du a stanke ode ar porz gand o heinou rust, o vlejal d'al lano e doare loened gouez. Neb a anavez kanoliou skrijuz porz Penmarh a gemero truez outi.

5. BAG AR RE VARO

*Etre an Enez hag ar Raz
Emañ Bered ar wazed.*

P'EMER a-zav war staon ar Raz, o sellé ouz Beg ar Van war-du an hanternoz, e weler ar mor o ruiilha war-raog rolladennou teo beteg eun drézenn etre an daou gab. Honnez eo Bae an Anaon, ar pleg-mor euzuz, eul leh-emwel evid ar re veuzet o hortoz lestra evid mond da jom er bed-all. Koulskoude, pesketierien Kleden ne reont outi nemed Bae Gwalarn. Ne gaver ket eno eskern tud e-mesk ar bili. Ar redou-mor ne zigasont ket muioh a relegou eged e leh-all. Deveziou a vez, ar mor a zo ken flour hag an heol ken kaer ma talvezfe da feuk eur brederiadenn war danvez ar maro. Hogen, pobl diweluz an Anaon a ra pres er bae ha war an aochou.

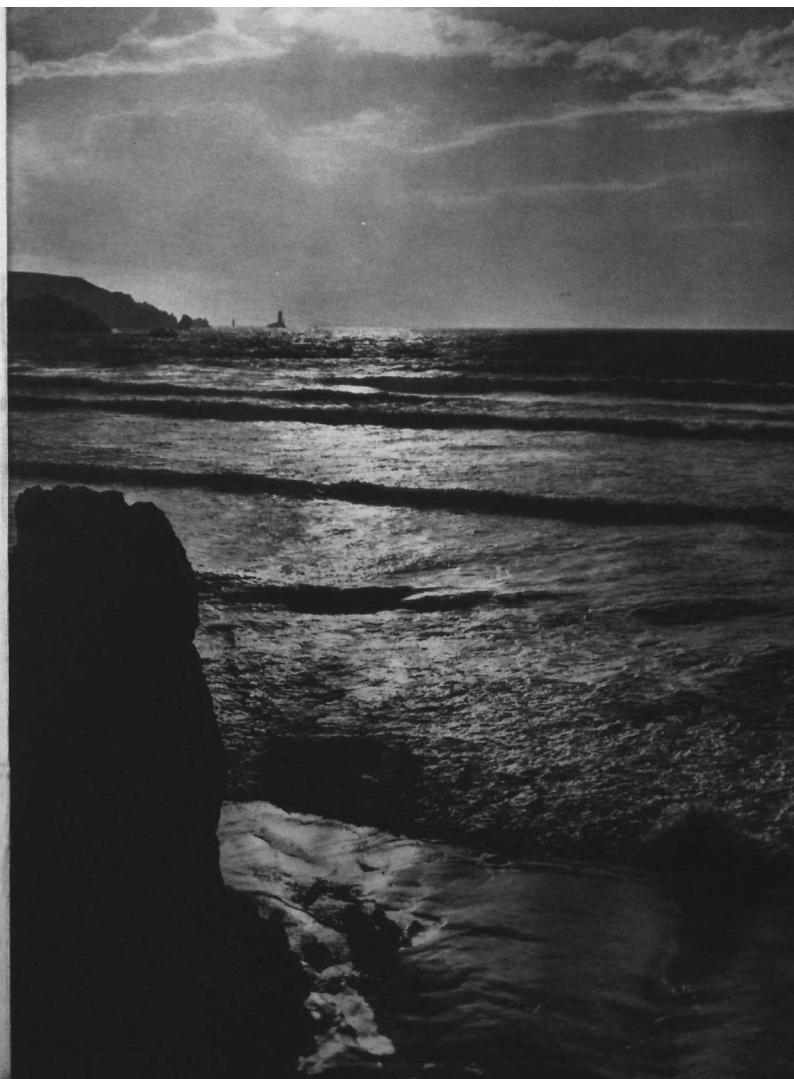
E dour ar pleg-mor, ez eus re veuzet a beb seurt doare. Bez emafi aze brava morérien ar bed hag ar re galoneka, dibabet da briejou gand Mari ar Hab, ar vorganez. Ken gwaz planedenn, avad, eo hini Mari ma varv he zervijerien dindan he fok, setu ne deu ganti mors e nemed korvou maro etre he divreh. Ar re-ze a ya gand red an dour ha pesk ebed ne gredfe mond da breiza warno. Re veuzet all, hag int kristenien, a zo bet troet euz o fenn o-unan ouz ar Baganez. Keid ha ma pado ar bed e vint kaset ha digaset, merk a vadiziant war o zal. Ar besketourien veo a gejo ganto, tanet a druez, a glasko a zenna er vag en aner. Ar horvou daonet en em zilo kuit diouz o daouarn. Deuz bag ar Re Varo ne welint birviken nemed ar hein.

War dréz ar bae emafi o hortoz iveau eneou ar re m'eo bet taolet o relegou d'ar zeh gand ar mor. Ar peb brasa a zo anezo morérien reiz, e peoh gand Doue ha gand o nesa. Direbech kaer evel ma oant, paket o-deus tro awalh war an tonn evid beza digaset gantañ d'an arvor e-leh ma vint sebeliet en douar benniget. Unan bennag etrezo, avad, kirieg da dorfejou heb daspren, eo bet dislonket o horvou gand ar mor e-unan ha n'e-neus ket fellet dezañ beza saotret. Ar re-ze kennebeud ne vint ket sammet gand Bag ar Re Varo.

Abae m'eo bed ar bed, Bag ar Re Varo en em ziskouez e Bae an Anaon, nozeziou a zo. Eur vouez leun a halloud a zav war Veg ar Van pe Veg ar Raz, o helver ano eur pesketer. N'e'o ket souezet an den. Gouzoud a ra penaoy e hendadou o-deus lakeet a-viskoaz ar re varo da dreuzi hag e oant dizammet, evid o hefridi, diouz peb leve e-keñver aotrounez ar bed-mañ. Diskenn a ra da Vae an Anaon. Eur vag hir a zo aze war-neufi. Goullo eo da weled ha koulskoude emei don en dour beteg ar bourz, egiz pa veve karget da houpled. E-kreiz eur mell hirvoud a bedennou, ar pesketer a doull hent a-dreuz renkennadou stank eun engroez diweluz. P'e-neus paket e blas da levia, eur gouel a stign d'al laez outi heh-unan ha Bag ar Re Varo a honez an donvor. A-drefiv, e klever difronk an eneou n'int ket bet sammet da vond ganti. Ar pesketer a vlegn ar vag etre a rehier hag he has d'an Enez Sun. Kerkent ha porziet eno, e sant anezo o skafivaad hag o sevel war an dour dre ma tiskenn, diweluz an dreizidi. Neuze e hell skei adarre war an douar braz. P'eo paket gantañ ar bae goullo ha mud, ar vag n'e'eus ken outi nemed eur skeud, p'e-neus taolet eun troad war an tréz eo steuziet-hi.

D'an hini a houlenno ha dont a ra hoaz Bag ar Re Varo da Vae an Anaon, mouez ebed ne gredo respont. Biskoaz pesketer ebed n'e-neus anzavet beza treizet. Plou bennag a zo dibadet evid kemend-se a vev evel eun divroad e-touez e vreudeur hiviziken, da hortoz ma teuio da veza Ankou ar Mor.

War dréz ar Bae emañ o hortoz iveau eneou ar re m'eo bet taolet o relegou d'ar zeh gand ar mor. Abaoe m'eo bed ar bed, Bag ar Re Varo en em ziskouez e Bae an Anaon, nozeziou a zo. Eur vouez leun a halloud a zav war Veg ar Van pe Veg ar Raz, o helver ano eur pesketer.

6. - KENTA PARDON SANTEZ ANNA

E bro binvidig ar Porze, eur palud seh ha gonezet gand an trêz e-neuz savet eur skoaz war ribl lenn-vor Douarnenez evid gwaskedi ouz an avel iliz Santez Anna, mamm-goz ar Vretoned. Amañ he-deus bevet an itron vad hag amañ eo distroet, goude hi marvet, he skeudenn vén da zizoanza he fob.

Ar re n'o-deus ket desket ar furnez el leoriou a gonto deoh penaooz Santez Anna a oa pried d'an aotrou a Voelien, m'eo bet savet e vaner gantaf nepell, e-kreiz ar mèziou. Kemend e oa-hi madeleuzus na tener a galon e-kéfver an duod paour, ha kemend e oa ef eur mestr didruez. Pa zeusas da houzoud e oa e wreg o hortoz eur hrouadur, hemañ a daolas anez e-méz, dindan ar glao hag an avel-hoañv. Ar paou-kéz Anna, o lefiva doureug, a gemeras hent ar palud hag a ziskennas war dréz Trefenteg. Hag aze, war gein ar mor arnevez, e kavas eul lestr coriet, eul lestr beuzet a houllou ma oa gantaf da wern eun él gwenn en e zav. Santez Anna a bignas ennañ hag an él a zisplegas e ziwaskele da gemer an avel ken brao ha goueliou. Mond a reas d'an douar e Bro-Jude.

Eur wech sevenet gand Santez Anna ar blanedenn tonket dezi er Reter, hi a houllennas un autre da zistrei e-touez he Bretoned. An heveleb lestr en em ginnigas d'he zamma hag an hevelez él, nemed e oa gwisket e du. An aotrou a Voelien, ar fall a zen, a oa eet da anaon ha Santez Anna en em gave intafivez.

Adaleg neuze, e chomas war ar palud hag e stagas da bedi. He zell a slikejrenne lenn Douarnenez penn-da-benn hag he horn, o fifival nemeden, a daole ar houmou d'an traof. Prestig e oa an duod paour da gredil e vleunie adarre, e bro ar Porze, Baradoz an Douar. Aze, Santez Anna a zigemeras eur wech he mab-bihan, an aotrou Krist, evel ma ouzer mad. Araog mond kuit etrezeg ar Reter (ken braz c'hoant e-noa, ne helle ket chom ganti). Jezuz a fellas dezañ rei d'e vamm-goz, da desteni a zoujafis, eun donezon dreist. Ar itron vad a hoanteas e vije savet eviti eur chapel war gein ar palud. Eno, emezi, e rofe he fardon d'ar re han a galon, e parefe a goueliou-beo, ez ingalfe ar peoh d'an eneou. An aotrou Krist a reas eur mous'hoarz. Paka reas e vaz hag he zankas, war eun tao, e trêz ar palud seh. Eur feunteun a strinkas hag a gendalh da strinka, gouesti e asant.

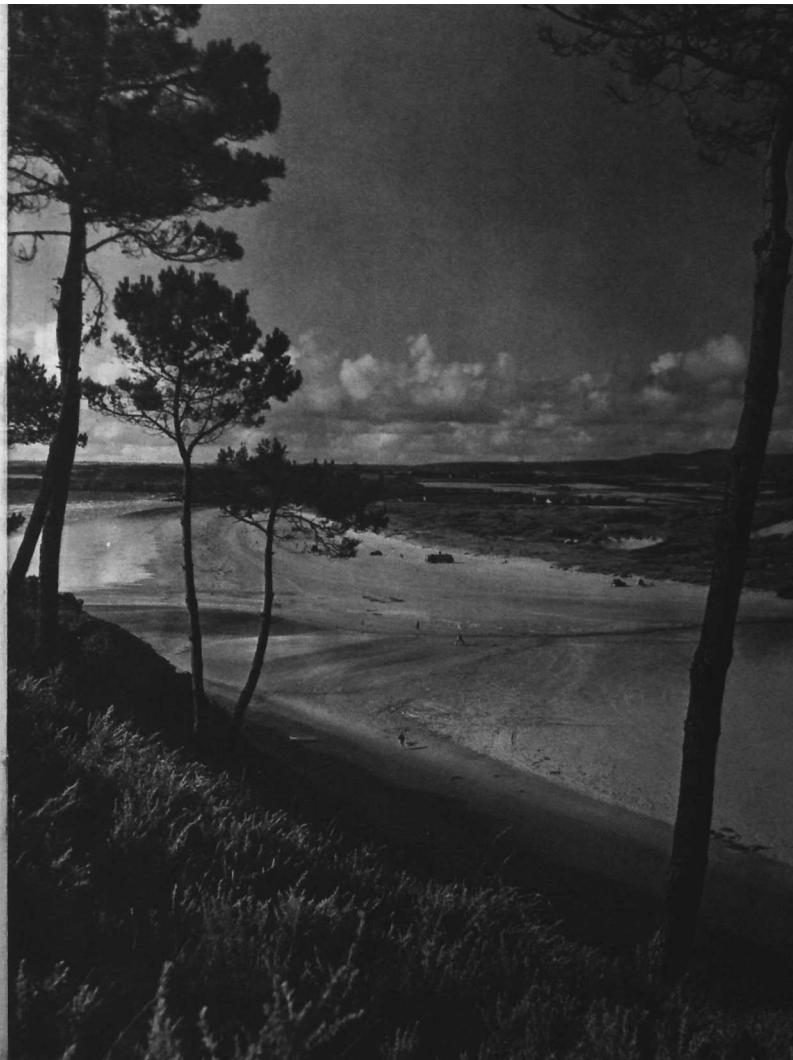
Eun nebeud goude, Santez Anna a varvas e-kichen ar feunteun. A-boan klevet kelou ha zremennan, ha setu oll duod paour ar Porze war vale etrezeg ar palud. Pegen bras glahar evito o verzoud ne oa korv ebed ken. Evid an eil gwech ha da virviken, e oant dilezet gand an itron a Voelien, ar itron vad. Hi, hag he-doa karet kemend-all, n'he-doa ket fellet dezi leuskel he relegou ganto da enori. Hag ar Vretoned en anken, war goueleh ar palud, a skuilh daelou gwad.

Dres d'ar mare-ze, eur vag-pesketa a zouaras e pleg-mor Trefenteg. Ne oa pesk ebed ganti nemed, astennet er roued, eur pez mén kizellet war batrom Santez Anna. Al levenez a darraz adarre war an dremmou, ar halonou a oe karget a laouenedigez. Greet e oe eur hravaz evid kas ar skeudenn beteg Plonevez ar Porze.

O kuitaad an trêz, ne boueze ket muioh ar mén war divreh an dougerien eged eul laouenanig war eun dervenn. Ponneraad e reas, avad, kammed goude kammed. Skler e oa ne felle ket dezi mond pell. Erruet el leh ma strinke ar dilhajou bras ar goueliou, a zigas buhez bero d'ar palud seh ha loued gand biskoaz ne oe gouezet he fifival eun disterra. Hag aze, war ar mén, e oe savet iliz ar palud.

Distro ar skeudenn eo bet kenta pardon Santez Anna. Lidet e vez beb bloaz abaoe. Da gefiver an devez-se, Bretoned ar mèziou hag ar mor, gwisket ganto dilhajou bras ar goueliou, a zigas buhez bero d'ar palud seh ha loued gand eur prosession he liviou laouen evid enori ar Zantez skoruz ha feal, o « itron deread meurbed ».

E bro binvidig ar Porze, eur palud seh ha gonezet gand an trêz e-neuz savet eur skoaz war ribl lenn-vor Douarnenez evid gwaskedi ouz an avel iliz Santez Anna, mamm-goz ar Vretoned. Amañ he-deus bevet an itron vad...

7. - KASTELL DINAN

PA 'zeer euz Kraon da Gameled, e teuer dirag eur haer a bleg-mor trézeg, adsked ar mor gwall nehz warafni. Ar pleg-mor-ze, hini Dinan, estonet e chomer o wled eo digenvez-oil. En amer e klasker ennañ dilerhiou ar mell porz-mor a zleñ beza goudoret aze gwechall pa verzer, war veg ar hreizteiz, eun ti-kreñv souezuz, savet moarvad da zivenn treiza drezañ. Eur hastell en hennez, diazezet stard er mor ha staget ouz an tevenn gand gwinterien uhel. Emer o hortoz ar bannielou da nijal hag ar zoudarded da virvi war ar mogeriou kanellet. Dond a ra diaj beteg ennom an daboulinadeg ha strakadeg ar pezioukanol o tenna ar gurun. N'eo netra nemed trouz ponner an tarzou o sailha war an aot, rag ar hastell-ze a zo eun touelliwel. Ra gemmfe ar sklerijenn ha setu en diskouezet deom evel m'emañ e gwirionez: eur pez bern rehou braz, disrannet diouz ar hab gand ar mor o kevia ha kleuzia, war-bouez an diouwareg a ramp c'hoaz dreist an islonk.

Konta reer penaoz, en amzer a wechall, eur bagad ramzed e-noa ar hastell en e zalh. Evid kaoud o bevañs, peurvuia, int a skube an ejened hag an defived o peuri dre ar runiou. Gwelloh e kavent, avad, ober banvez gand kig an diud a vor, pa zigouez ganto teurel o hrabanou war eul lestr hardiz awalh da glask e chais o bañ. Kouerien baour ar hab o-dije dilezet ar vro paneve o-doa kavet d'ivenn eur meuriad korriged gwevn o spered hag a ree dezo ar zeiz vad war-nugent. An dudigou bleveg-se a gare c'hoari troiou kamm d'ar ramzed ha, beb tro ma klaske ar re-mañ gwaska ar gouerien, e kouezent en eul las bennag stignet gand ar gorriged. An oll ramzed a zo sod dreist. Re Dinan a oa ramzed a ouenn vad, evid doare, rag ken zod e oant ma oa eur blijadur ober ganto.

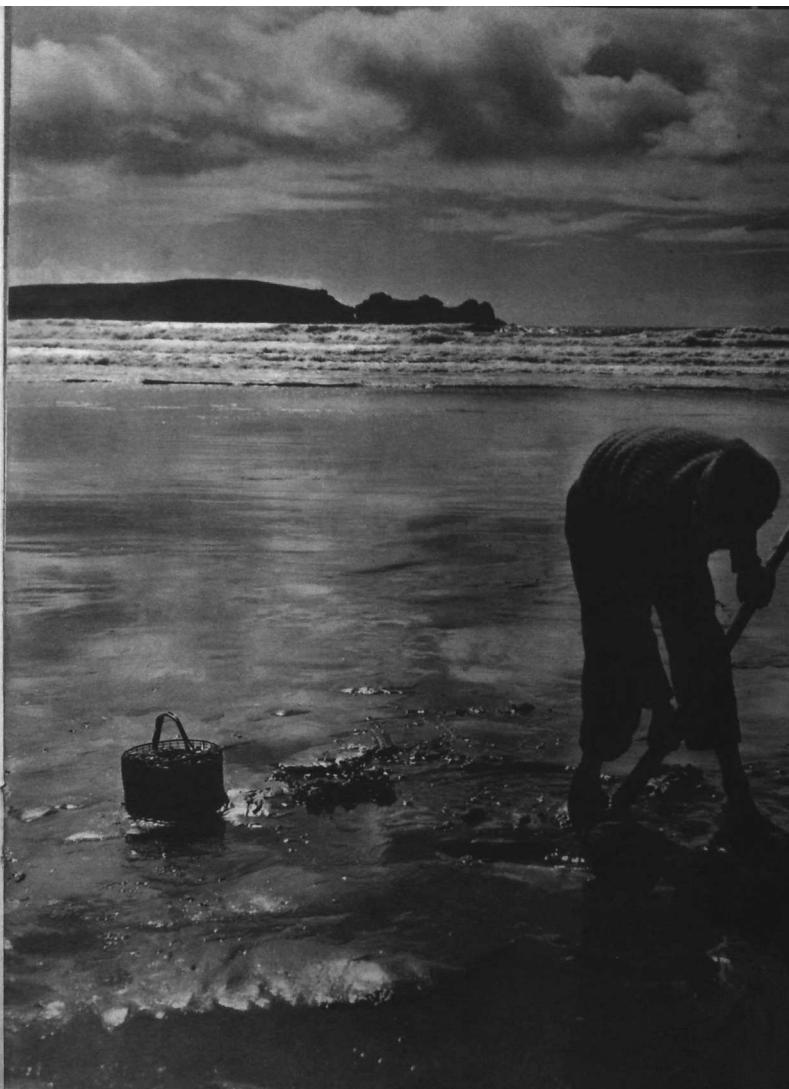
Ar gorriged a ree ti er grehier nepell diouz kastell Dinan. Eur groh, dreist-oil, a dalveze dezo da benningar. Eno, e oa dalhet ganto pourvezou kregin a-benn ma vije deut deveziou a vrezel eneb d'ar ramzed. War an tevenn, a-uz d'ar hnô, int a lede ar bezin-med d'o lakaad da zeha aragog sevel berniou ganto, hag er berniou-ze tud ar hab a helle dont da glask keuneud-mor, gouzilh, ha dibab ar « pioka ». Ouspenn, ar berniou bezin-ze a oa da zelvij d'ar gorriged evid an dro-vrezel a ijinas ar re-mañ da zistrura o fals-enebourien euz ar hastell.

Eur novez, eta, ar ramized a lakaas en o fenn toulla dindan an tevenn beteg en em gavoud e gouepled groh ar gorriged. Mall a oa warno diouenna an dudigou ha chom da vistri war ar vro heb aoni bepred dirazo. Laouen-braz e oant lvez o hortoz teuler o dent war eun tammo kig ilboudusoh hoaz dre ma vije gantañ blaz dispar an digoil.

Ar gorriged, avad, a veve war evez. Prientet o-doa piz o divennou. A-boan e klevas-int ar roh o tregerni gand an tolloù, ma tehjont prim er-mêz. Eur strollad outo a jomas war an tréz, eun all a bignas war an tevenn, an trede a yeas da guzad tost e-barz eur heo. Pa zigouez ar groh ar ramzed, o vlejal d'an treh, e kavjont eul leh gouullo-kaer, sklerijennet gand eur pez tantab-ezin o tevi dirag an toull-dor hag o teuler eur stank a vogedenn. Prestig goude, war o lerh, ar rehier tollet-didouillet a zizhas hag a stankas an hent da gila. Mervel a rankas oll ar ramzed, mouget e groh ar gorriged. Eno e weler hoaz mellou mein hir, astennet war an tréz ha n'int tra all ebied nemed o relegou kompezet gand lano ha treh.

Moarvad Kabiz n'o-deus ket bet anaoudegez vad e-keñver an dudigou ma oant bet dieubet ganto diouz ar ramzed, rag ar gorriged lemm-o-spêred o-deus dilezet pleg-mor Dinan. O grehier, evit doare, a gendalh d'ober goap, genaouiou digor-braz, ouz ar hastell dismantret en e vern.

Pa 'z eer euz Kraon da Gameled, e teuer dirag eur haer a bleg-mor trézeg, adsked ar mor gwall nehz warafni... War veg ar hreizteiz, eun ti-kreñv souezuz, savet moarvad da zivenn treiza drezañ.

8. - PENN AR BED

WAR devenn Porsall e sav mogeriou loued kastell Tremazan. Aze eo e oe ganet an hini a ziazeze diwezatoh manati Penn ar Bed war ano Sant Vaze. Penn-da-benn gand an touriou, bleuniou glaz-ruz a gendalh da greski, ar re a darzas etre ar vein d'an devez ma lazas-efi e c'hoar, faziet ma oa ganti.

Aoda ha Gourgi a oa outo merh ha mab eun aotrou a Dremazan hag a gallas e wreg abred. Eildimezet hemañ, an itron nevez a oe ken rust e-kefiver an daou vugel ma kimiadas ar mab krennard diouz e dad ha mond da glask gwelloh buhez e lez ar roue Hildbert. Al lez-vamm a daolas he oll gasoni war Aoda, plah gaer ha fur, beteg he zréi da *luduennig*. Ha pa zeus aotrounez bras da houllent ar verh yaouank da zimezi, homah a oe kaset ganti d'eur verouri e stad eur vatez.

Eun nebeud bloaveziou goude, Gourgi a zistroas da Dremazan hag a houllennas kelou déuz e c'hoar. Al lez-vamm a lavaras dezaf e oa bet kollet Aoda gand ar siou fall ken ma oa bet red kas anezzi kuit war ar mèziou ablamer d'ar vez ha d'ar skouer fall a skuilhe tro-war-dro. Ar pôta yaouank a lonkas ar gevierze hag a redas d'an daoulamm d'ar verouri. Kavoud a reas e hoar o walhi el lenn-feunteun. Aoda n'anavezas ket he breur ha setu hi o tehoud araog an den e zremm garo. Evid Gourgi, an dedadenn-e a oa anzav an dismagañs. Tizoud a reas ar plah, tenna e gleze ha troha dezi he fenn.

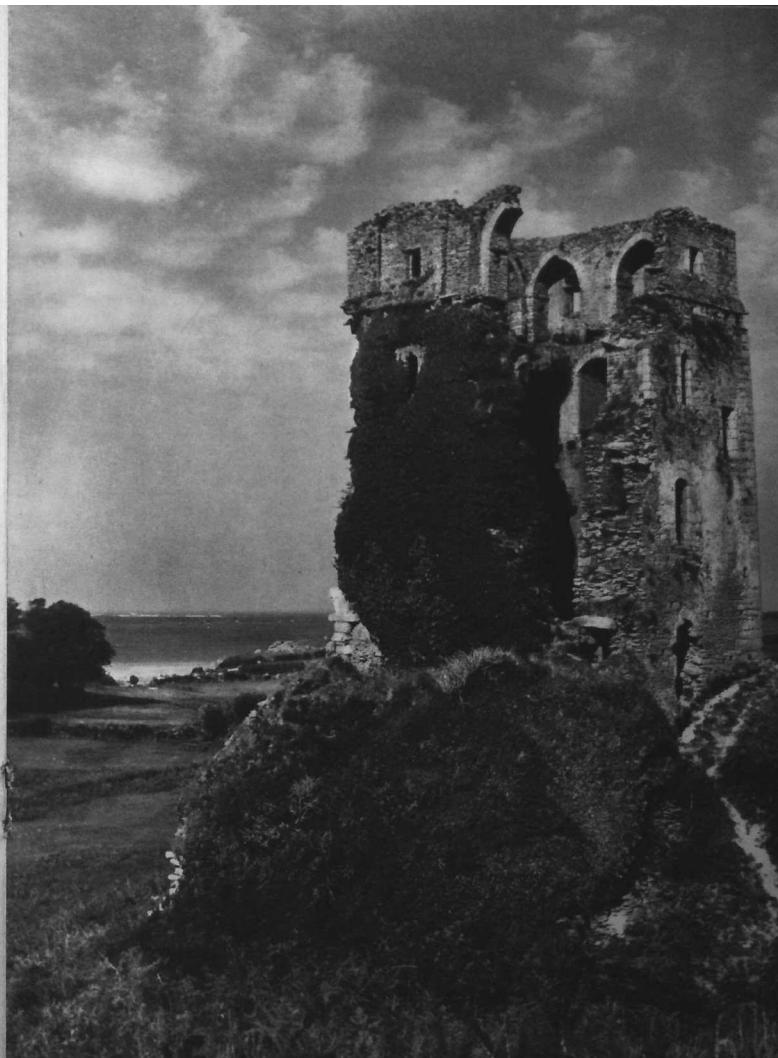
Ne oe ket pell araog klevoud ar wirionez digand ar gouerien a-gichen. Distrei a reas da Dremazan glaharet-oll. Hogen, e-pad ma oa-efi o tiskleria e dorfed d'e dad dirag al lez-vamm, Aoda a zeusas er zal, he fenn ganti etre he daouarn. Lakaad a reas anezaf war he diskoad hag e tiouaganas d'ar fall a vaouez kastiz an Aotrou Doue. War an taol, al lez-vamm a oe gwali baket gand eur red-kov ken kriz ma skarzas he bouzelou oll war an douar araog beza lazed gand eun tenn luher. Pardonet ganti d'he breur, Aoda a lezas he ene da vond.

Gourgi a gerzas d'en em ginnig dirag Paol-Aorelian, eskob a Leon, hag e houlenmas digantañ rei dezaf eur binjenn. Peurhrest homañ, en em ziskouez a reas gand eur heilh tan war e Benn. O weled kemend-se, Paol-Aorelian a reas dezaf dilezel e an a Gourgi evid kemer hini a Dangi. Adbadezet er hisse, Tangi a oo gouestiet abad er Releg, e Plounour a Menez.

Eun nebeud amzer goude, aotrou koz Tremazan a roas dezaf meur a zouar da herez, en o zouez ar hab a zo anvet Penn ar Bed. Dres d'an amzer-ze, morérien a Vro-Leon a gavas an tu da skrapad, en Ejipt, penn Sant Vaze an Avielour. O lestr, war e zistro, e-noa treizet raz Sun heb droug ebed hag a dremene e-biou kab Penn ar Bed pa 'z eas da steki ouz eur roh. Med ne oa ket evid mond d'ar strad dre ma touge relegou. Ar roh 'ni eo a zigoras hag a zistankas an hent ken brao ma tiskennas ar vorérien d'an douar nepell, yah ha salo.

Diwar anaoudegez vad evid ar burzud-se, Tangi a vennas sevel eur manati da Zant Vaze war ar hab. An diazezou a oe digoret pemp pe c'hweh kant kammed war-du an douar braz evid dezaf beza gwasketet ouz an avel ha gwarezet ouz argadenn ar breizerien-vor. Kemend a oa savet bemdez gand ar vafoisonerie, avad, en em gave antronoz e beg-tre ar hab, el leh ma oa bet diles-tret ar relegou. Ar zant a verke e-unan tachennoù e iliz. Eur wech diskleriet gantañ e hoant, Tangi a zentas outañ heb dale muioh. Hag abaoe, kab Penn ar Bed a zo war ano Sant Vaze.

Pa varvas Tangi d'e dro, en e abati ar Releg, e gory a oe lidambrouget da Benn ar Bed. Avel walarn a hwaze, med eteo ebed ne oe mouget ar goulou warmañ e-pad an hent penn-da-benn. Allaz ! Hirio an deiz, abati Sant Vaze a zo dismantret-beo kenkoulz ha kastell Tremazan e-leh m'eo miret gwad Santez Aoda war ar bleuniou glaz-ruz.

War devenn Porsall e sav mogeriou loued kastell Tremazan. Aze eo e oe ganet an hini a ziazeze diwezatoh manati Penn ar Bed war ano Sant Vaze.

YANNIG AR VEIN

B EZ ez eun bet eun amzer ma ne vefe ket bet kavet kristen beo ebed, penn-dabenn gand pleg-mor Gwaien, da zevel eur voger bili endro d'eur parle heb gouleñn al ha sikour digand an hini a oa anvet Yannig ar Vein. Pa 'z om deut-ni d'e anavezoud e oa outañ eun den koz e zremm kastizet ha den all nemetañ ne oa gouest da glevet ar homzou a zav deuz ar bill-mor pa dremen an avel drezo.

Ar galloud-se a oa digouezet gantañ war-dro e zaouezeg vloaz. Eun delz ma c'hweze stard an avel, eni a ziwall e ziou vuoh treud war an tevenn. E vamm he-doa gourhemennet groñs derhel e lagad war unan deuz al loened, an Hini Ruz, folles awalh gand he fenn d'an ampoent. Boazet e oa ar pôr da houvezra brao en eur foz deviñ, gouzoud a rit, hefivel mad ouz eun arched hir, gollet an diabarz outañ a bladiner mén. D'an devez-se, avad, n'e-noz ket choant da lezel an Hini Ruz da gantrel re. Ar bilpouez ne vije ket bet seizdaletoh o kas etrezeg palud Plovan, e-leh ma ouie beza seurt geotennou zo, blazet dreist. Eur wech kent, e oa bet Yannig war red e-pad eun novez evid he adkavoud, en arvar d'en em veuzi el louho. Divizoud a reas azewa war an tirienn, e gelin harpet gantañ ouz ar voger mein-zeh ha billi a gammelle e ribi an aot, tostig-tre ouz an tevenn. An avel-vor a grefivae dibaozez. Chwilied a ree war izel hag uhel e seiz kant toull ar voger. Bill laosk a grogas da skel tōliou mibin. Lod all ponneroh, a lohe poud dre nerz ar barradou. Ar re war-horre, ledan ha kompez, a ruze an ell war egile ar arog rikla d'an traof er geot. Eur grogen, paket e-mesk ar vein, a gane skirñ ha skirñ e-giz eur masikod. Ha setu dirollet ar voger a-bez da walldrouzal. Yann ne zellit ket ken ouz an Hini Ruz. Klotz e oa gantañ e zaoulagad ha mad en em gave gand krozadeg ar bill. E benn a oa warbouez mezvi PA OE ROET DEZAN DA GOMPREN O MOUEZ, KOMZ-HA-KOMZ, evit enkreñ e oll vuhez.

Souezet e chomas ar besketérien o weled ar pôtrig war-hed e-kichen ar mogeriou seh kerken hag ma oa savet an avel. Skoachet gantañ e gory tre ouz ar vein, e padé euriou heb fîfival. A-wechou-all, e rede deuz an ell voger d'eben o youhal, o sailha o c'hoarzin a vommou skilñ. Allesoh, avad, e oa teñval e benn. Dornata a ree ar bill gand e vizied o krena, ha staga e skouarn outo, ha klask o lakaad da loha. A vouez izel e kaañez ganto pa ne oa den nemetañ war-dro. Bez eo bet gwelet o tiskara pennadou-moger hag o adsevel gand mil evez. E-pad an novezioù goafiv, e tilizez e wele evid mond da redieg a-dreuz an tevenn. Ne gave diskure ebed nemed pa oa kouezet an avel. E dud paour a autrez dezaf ober pez a gare ha biskoaz penn kristen ne gredas mond eneb dezaf rag eur hroudur dizrouz a zo etre daouarn an Autro Dous. Greet e oa outañ Yannig ar Vein.

Ar bloaveziou a reas o roud. Pennad ha pennad, ar voger hir a-hed riboul an tevenn a os bet adaozet gand Yannig. Billenn ebed ne rikle kuit a ziwar-horre, bremñ, netra ne lohe ken er renkennadou ma kave enne peb mén e leh rik. Pa zave an avel-vor, e veze klevet ar voger o kana a-vouez-unan ha difraih, gwelloh eged ar wazed en overenn-bred, kalz gwelloh. Ar besketérien a jome boud, war-greiz dresa o roueñ, etre chalet ha laouen. Douget e oant da brederia o sellad ouz Yannig ar Vein hag allez, azezet e disheol o bigi, e-pad ma chome unan outo war evez ouz ar mor, et talhent kazioñ diwar e benn gand komzou a zoujañ hag a zoan. Hag eur wech e c'hoarvez ma touas Yannig ar Vein, eun den outañ bremñ, da azeza en e zouez. Kemend e oa troet o spred ganto da zelaou anezaf ma tizofijent cheñch tu d'chaokenn-vutun. Ar wragez, pa zigouezjont d'or gervel d'ar zoubenn, a glevas diganto litanou ha ne gaver mouillet e leor-overenn ebed. Gour ebed, avad, ne oe gouest da lavared pez e-noa kleved digand Yannig ar Vein. Gwaranti a rejont, ha netra ken, e anaveze en ar mor, an aveliou hag an aot gwelloh eged den krouet ebed peogwir ar bill o-deus diskleriet evitai traou he ne oant ket mad da lavared war e lehr. Ken spoutz e oa lod deuz an traou-ze ne ma ouezjont ket kousked e-pad novezioù ha novezioù.

Adaleg an devez-se, kemend hini e-noa c'hoant da zevel eur voger war an aot a 'z ee da gavoud Yannig ar Vein :

— Yann, ma 'z oh ali, me a garfe gwaskedi ma fark war an tevenn. Gouzoud a rit e peleh emañ ?

— Ya. Red e vo deom kemer bili dirag ar Roh Hir. Ar re-ze a zo prest da vond en eur voger. Aliez o-deus goulenmet diganin.

— Neuze e helfam boubla a-benn dimeurz. Bez am-bo gwazed awalh.

— Nann. A-benn dimeurz ne vo ket avel. An avel 'ni eo hag a lak ar bill da gana. Ha kan ar bill 'ni eo hag a zesk deom penaoy sevel ar voger. Heb an avel, ne heller ober netra. Gortozom ar yaou.

— Med penaoy e hellit gouzoud e c'hwezo an avel diriaou ?

— Kalz gwelloh e anavezan an avel eged ma horv din-me. Sevel a raio diriaou abred ha ne gouezo nemed disul, pa stagor gand ar gouisperou. Amzer awalh on-no.

Ha d'ar yaou war-lerh, heb mank, an avel-vor a c'hweze a-rez an tirienn e-pad ma trese Yannig ar Vein ero ar voger gand eur hrog-bezina. C'hweza a ree er vamm a oa lakaad e gourvez eur babig nevez ganet en e gavell :

— Gortozit 'ta ! Goustadig ! Ar vilien-ne n'emel ket en he flas. Bez e rankit he zenna kuit diousta. Klevet a ran ha hlemm dindan an avel. Emel a houzaf poan, ya, poan a zo warni. Ha pa n'emel ket mad eur vilien en eur voger, ar voger n'emel ket mad en he zav. Tennit anezai kuit, mo ho ped !

— Mad ! Mad ! Daoust hag homan zigouezf gwelloh. Yannig ar Vein ?

— Kalz gwelloh. Klevet anezai o rofial kaerig ! Med war an tu-mañ emer hoaz o klemm, 'm-eus aon. Ya, feiz, n'on ket esteton. Lakeet ho-peus aze eur vilien ruz da stanka eun toull hag a di chom digor. Hag ar voger gêz a zo warbouez mouga. Selaoût bremñ pegen distag e teu he alan ganti !

Ha gwir e oa, Eur wech ar voger ech, mouzeiou ar vein a gemme da heul an avel o trei a walarn da vervent, med atao e kendoniñ ha biskoaz ne veze merzet klemm ebod enno. Penn-da-benn gand pleg-mor Gwaien, heb ehan, mogeriou hir ar bili a gane o flijadur.

E-keld-se, Yannig a oa diskennet war e gozni. Bloaz war vloaz, e zaoulagad a zisporbelle, e zremm a zisklerie eun enkrez don. Sevel eur voger a oa eur verzerent evitai. Ne gave fin ebed o pouezata ar bill, o troka dezo leh, o tostaad e benn outo. Eni hag a vernie anezai, ergentaou, uehloñ eged e zaoulagad, bremñ ne grede ket o lakaad da zond beteg e vruched. Hag eun devez a oe ma teus bouderez bras an avel ar mogeriou, ken frank ha ken lehn gwechall, da raoula eun disterra, eun disterraig, e-giz war geuz. Our a dra-ze tud an aot n'o-doe ket anoudegez diousta, med Yann a ouie dija e vouzare e benn. E skouarn ha oa ken tan dalhmad da glevet e nesa, ya, med ne os ket gouest, hiviziken, da ziforha mad-tre kazioù ar vein. Ar galloud o vont kuit dioustan, ke !

An diweza voger savez gantañ eo hini Jakez Perroz. Ne hellit ket gwele anezai ken, hirio an deiz, ha gouzoud a reoh perag. Da genta, Yann e-noa lavaret nann ablamer e felle d'egile lakaad e voger da dreuzi dirag eur skarr, en tevenn, e-leh ma kaver eur feunteun zour dizial. An avel n'eo ket leal, war an tu-ze. Ha koulskoude, en diwez, e-noa lavaret ya. Abaoe pelli-zo ne grede ket ken teurle et zaouarn war ar bill. Setu en eam give gantañ tro da houzoud hag-eñ e-noa dilezet ar galloud anezaf e hag-eñ e os deut ernañ adarre. Ar voger a zavas goustadig. Goulenet groñs e-noa Yann chom e-unan kaer. Eul lochenn a oa bet greet gantañ e-kichen ar feunteun hag eno e tremene e novezioù o hedal. E-pad daou viz leun, an derzien warnañ, ne baouezas ket d'ober ha da zizbor. Erfin, pa oe savet ar bill beteg e ziskoaz, e toas warno gand pladiner hag e tistroas d'e di.

Dres d'an noz-se, an avel-vor a grogas da c'hweza gand eun nerz spontuz, re-bar d'ograou divent, penn-da-benn gand an aot, hag o-dije kaset lid ar Barn Diweza. En e wele, Yannig ar Vein a daole c'hwezem an anken ablamer d'e voger, o kredi klevet trouz eur vilien, unan hebkien, hag a ouele e-giz eur hroudur beo. Diskenn a reas deuz e wele ha mond en e voutou-koad ha redieg beteg an aot.

Antronoz, pa 'z eas Jakez Perroz da weled e voger, e kavas anezai diskaret dres dirag ar feunteun zour dizial. E-kreiz ar bern mein lufret, N'O-DOA HINT EBED ANEZO KREDET SKET OUTAN, e vous'hoarze Yannig ar Vein. Eur vilien vraz a oa gantañ en e varlemn, moarvad an hini a ouele d'an avel hag e-noa klaskec an den lakaad e-leh ma tigouez eur. E-pad an amzer ma chomas hoaz e beo, ne ehanas ket da vond-ha-dond a-dreuz an tevenn, o tougen tener ar vilien-ze ken brao hag eur babig bloñset. E zamig penn a oa eet da fall ablamer d'eur mén hag a houzañ en eur voger.

Gwalarn pe vervent anezai, mogeriou Yannig ar Vein a gan dalhmad dirag pleg-mor Gwaien, Alan ar Gov ha Youenn Moros o deus kontet din e vojen e-pad ma oant o tebri kaletz yen e-kichen milin Benhorz, ospennet tregont vloaz zo. N'on ket bet gouest da gonta kenkulz hag int. Klaskec am-eus, avad, derhel o gwirionez ganin da aoz a ma hini :

Pa ne lararer gwir, e reer gaou,
N'eo ket kant taol bemdez, med ouspenn daou.

9. - BROELLA ENEZ EUSA

EN enez Eusa hag e Molenez e klever penaoz skeud an hini beuzet a zeu war wel dirag e intafivez pe eur hrouadur dizroug bennag da gemenn e erruo ar relegou d'an aot el leh-mañ-leh, da vihana ma 'z eo c'hoarvezet ar peñise e rannvoriad an enezenn. Ma n'em em ziskouez netra, ar horv a hell distrei hoaz d'an trede, c'hweved pe naved devez. Tremenet an daleou-ze, ne vo ket adkavet ken. Neuze e pleder gand lid iskiz ar broella.

Ar broella a zo eun neuz sebelia warlerh eur veihadeg kañv ha ne vank netra dezi nemed ar horv maro. Ar gomz « broella » a dalvez kemend ha « distrei d'ar vro ». A-nerz ar feiz an hini beuzet en em gay e doare eur groaz koar wenn hag a vez enoret evel ma tie evid dezañ tizoud « joaiou » ar Baradoz.

« Broella a vo greet an noz-mañ en ti ti ». An dro-lavar euen-ze a zo taiolet er-méz a vousz plén gand kosa ezel ar gerentiez, hag ar vamm pe an intafivez a oar ne dile ket gedal pelloh. Urz a ra da gempenn ar « zal d'val laez » en ti, an hini gaerra. War an daol fichef ar penn-uhel outi e feson eur chapel gañv, e ledet rouesa lienaj an tiegez. Al lisfesel-ze ne zigemero korv ebed, nemed eur groazig koar wenn, gourvezet war eur hoef. Eur hoef mamm pe wreñg, eur ar re a weler o krena ouz avel begou an Arvorig da vare kímidie pe zistro ar vorérien; eur hoef 'z eo e blegou hag e lasennou ardamez oll-skler al laouenedigez pe ar glahar hag a zooue gwechall eun tammoù ruz da verka intafivelez. Merhed an ti en em bak en o mantilli-kañv, a denn ar hougoul war an dremm hag a ya da azeza war ar skifivier. War draon an daol ez eus lakeet eur plad gwenn. Eur bod lori pe veuz a dremp eno en dour benniget. Enaoui a reer ar piledoukoar. Mad an traou.

« Broella a vo greet an noz-mañ e ti ar Huilhandr ». Ar helou e-neus c'hoarriet tro an enez. A beb tu, war un izstréjou a gas d'ar pennkériou, skeudou teñval, peurvia merhed o bleo hir strewet war o diskoad, a stourn ouz an avel-vor evid mond da di an hini kollet d'ar mare m'emañ taniou-tro an touriou-tan war-bouez sklerijenna. Mond a ra an dud e-barz ar zal d'val laez. O zel-lou a gas buan war ar familh sounnet a-hed ar skifivier evid chom da bara war ar groaz koar, morlivet gand ar gouleier. Mouez eur « wrab ar pedennou » a zibun ar chapeled e brezoneig Bro-Leon, distaget stard. Kor an tiad a eilger outi e-pad ma kendalh skleriadou an touriou-tan da dreuzi ar stalafou a-vomou reiz, moarvad da zigau soñj da beb hini n'emañ ket pell ar mor skrijuz. An eil a ya kuit, egile a zeu e-barz, ar bod benniget a sparf ar groaz koar. Ene an hini tremenet, tu-bennag er mor, a gavo e repozvan.

Pa darz an deiz, eneziz en em vod evid lidambroug ar maro. Dres eo e-giz un interamant gwirion, nemed e wele, e penn an amheul, tad-paeron ar gwaz maro o tougen ar groaz koar, dalhmad gourvezet war ar hoef en e blegou. Lakeet e vo honnez war ar varvskoñ e-pad an overenn, araoq ma yelo e-kichen ar re-all en eur relegouer, war aoter an Anaon. Boazet e vezet d'ar hizse abaoe m'eo greet ar hroaziou e koar. Pa oant e koad e vezent douaret. Ne jomint ket, avad, er relegouer. Eur wech beh deg vloaz, ez int treuzkaset d'ar vered, d'eur volz ménegreun hag a zo bet savet, hervez ar enskrivid warni, e koun ar vorérien « a vary pell diouz o bro, diwar vrezel, kleñved pe beñse ». E broella an deg vloaz, e Lambaal, bloaz zo, e oa da weled ugent kroaz koar.

E buhez pemdezieg Eusa ha Molenez ar mojennoù koz hanter-gollet o-deus leusket ar henhirz-se war o lerh ablavour n'ez eus ket eun disterra kemm en darvoudou mor dre ma tremen an amzer.

En enez Eusa hag e Molenez e klever penaoz skeud an hini beuzet a zeu war wel dirag e intafivez pe eur hrouadur dizroug bennag da gemenn e erruo ar relegou d'an aot el leh-mañ-leh, da vihana ma 'z eo c'hoarvezet ar peñise e rannvoriad an enezenn.

10. - AR HLOH HAG AN AEROUANT

DIRAG ar hont Gwitur a Leon, en e vaner Enez Vaz, en em gave Paol Aorelian. Dilezet e-noa Breiz-Veur ha douaret en Enez Eusa el leh ma vez greet outañ hirio Porz-Paol. Med eun él a zeugas da lavedred dezaf ne oa ket aze ar blanedenn tonket evitaf. Neuze, e reas e zoñj da zond war an douar braz. Meur a dra vruduz e-noa greet e Bro-Leon pa ginnigas eur mesér-moh kas anezaf daved e vestr Gwitur, lakeet e penn ar vro gand an impalaer Hildbert. En em demnet e-noa Gwitur en Enez Vaz, a gare dreist peb leh-all. Pa welas Paol, e anavezas anezaf evid eur har-tost dezaf. Efí e-unan e-noa treuzet ar mor, bIoavezelou araog, da zond d'an Arvorig.

— Ahanta, Paol Aorelian, en em roet ho-peus da Zoue ?

— Ya, kont Gwitur. Evel m'he-deus greet ma hoar hena, Sikofola, hag a zo abadez eul leandi e Breiz-Veur. Eun tamm bod am-eus klasket en he hichen aragog goueliñ war vor.

— Med perag mond kuit ? Bez ez eus eneou da honid e Breiz-Veur.

— Ar Roue Marh hag e varoned o-dije karet ober eun eskob ouzon. Re bonner beh evid ma diskoad. Allaz aon am-eus da veza feuket ar roue. Fa'z on klimiadet dloutan, e-neus nahet ouzon groñis an arouez a beoh a houennen digantaf : unan deux kleier-brimbail e daol, an Hir-Glaz heh ano.

A-boan e-noa echu Paol gand e gaoz ma tigouezas er zal eur pesketer, den da Witur, hag a ledas dirag ar hont eur mell pesk e-noa paket bremraig e mraoñat an enez hag a oa gantaf eur hloñ en e henou.

— Biskoaz n'am-eus gweler dirag ma daoulagad pesk ebed deuz ar ouennze, eme Gwitur. Med ma plij deoh ar hloñ, Paol Aorelian, brokusoh paeron e vin eged ar roue Marh : rel a ran anezaf deoh d'ober gantaf pez ho-p'oñant.

Paol Aorelian a lak ar hloñ da vralika ha da vralika hoaz. Evid eur wech en e vuhez, e tiroll da hoarzin ken skilñ ma kren gantaf ar maner a-bez.

— An Hir-Glaz heh-unan 'ni eo, emezaf. Moarvad ez eo bet lodennet din gand an Aotrou ha kaset din amañ dre ar mor. Kont Gwitur, se a ziskouez din ez oh karet gand Doue. Ha me, e zervijer, a zie sikour ahanoh kemend ha ma rao galloud din d'hen ober ».

— Allaz, Paol Aorelian, a greden ket ober dirazoh meneg an aerouant euzuz a wast ma enez din. E alan fléruiz a vrein beteg ar geot. Ne houazif devez ebed da dremen warnom heb dezaf taga eun den pe skrapa eur penn-loen. Daoust din beza eet a-stourm outañ, non ket bet goustet d'ober dezaf an disterra droug ».

— M'emañ an Aotrou ganeom, Gwitur, me a frito da hennez e benn.

Heb dale muioh, ez a war-du groh an aerouant. Unan hebken a gred mond d'e heul, ar marhog Nuz, deuz Kleder. Paol Aorelian a zoñ ar pez-vil dre halloud dreist-natur. Staga ra dezaf eur stol ouz e houzoug na kas anezaf gantaf da hanternoz an enez ken brao hag eun dañvad. Eno, war urz Paol, an aerouant en em daol er mor deuz barr eur roh. Al leh-se e vez greet outañ Toul ar Zarpant ».

E iliz-veur Kastell-Paol eo miret an Hir-Glaz. E-doug ar hantvedou, e-neus sonet a-uz d'an dud a feiz ha diwallet anezo ouz ar boan-benn. Ar marhog Nuz, goude e daol kaer, a bakas an an Gor Na Doh hag e vaner Ker-gournadeh a zo hoaz en e sav e Bro-Leon. Paol Aorelian, avad, pa varvas, a hoantzas mond e diskuz en e iliz-veur war an douar braz, dre zevez pe dilorh. Hogen, kemend ha ma kare gwelloh Sikofola etre e deir hoar, dreist an oll lehiou ma chomas enno epad e vuhez, e kare gwelloh Baz, e enezenn er mor.

11. - MARIVONIG A BLOUGANOU

*An de kenta euz a viz du,
Tiskennas 'r Zaozon en Dourdu.*

SE LAOUIT hag e klevoh planedenn druezuz Marivonig, gwerherz Plouganou, evel ma oa kanet gand Janed ar Gall, e Keranborn, ouspenn kant vioaz zo. Hag e-touez ar zelaouerien, unan anezo a oa Fañch an Uhel e an, eun den hag a ouie mad-tre dimezi al liou gand ar paper. Klevet am-eus e leor o prezeg penn-da-benn, gand mouezig flour eur bennherez, pa oan-me kenta mevel-arad e Roz-an-Haleg. Eur marhadour kezeg a Vrc-Leon e-neus lavaret din e kane hoar tud ar meneziou gwerz Marivonig d'en em lakaad da zafsai ganti. Hag eo gwir, marteze. Me a gonto, n'ouzon na lenn na kana.

Kemend-mafi da rei deoh da houzoud penaoz, d'an deiz kenta a viz du, eul lestr a Vro-Zaoz a zankas e fri en aber Montroulez, da zouara en Dourdu, ha n'emañ ket pell alese. Hag ar skraperien-vor a rifisgas ganto Marivonig a Blouganou dre ma oa-hi o vale war an aot. En despedez, ken gwir ha pater: ne oa ket plañ divergont. Koant, ne lavarant ket. Hag ar vartoloded o-deus lagad lemm da zibab ar merhed, zoken ar Zaozon. Ra vint mouget gand ar malloz ruz !

Marivonig, war an tilher, a skuilhe dour he daoulagad : « Kenavo, ma zad. N'ho-po ket da zigemer, war ho treuzou, an darboder e vazvalan, na da houllenn kana evidon son an durzunell. Danvez-pried ebed ne lako din ar bizioù. Kenavo, ma mamm, ho merh he-deus echu he houmanant matez ganeoh. Mond a ra bremfaï da zelvij eur habiten estrafjour, lakepod e gambr hag e vartoloded, outo kant hag unan ».

Ar habiten ruz a lavar da Varivonig : « Deuit ganin da gambr ^{ar} lestr, hag an amzer a vo berr evidom on-dau ». Hag hi ha respont : « Lezit ahanon, araog, da vale eur boutadig war ar pont evid ober vad d'am fenn ». « Baleit kemend ha ma karoh, Marivonig, gand ma ne jomoh ket pell ! Ha diwallit da vezza beuzet gand ar mor ». Marivonig en em daol en dour, o hervel ano ar Werherz santez.

Marivonig a Blouganou a zo kouezet e strad ar mor. Setu eur peskig o kemer truez outi. He lakaad a ra war e gein ha sevel beteg eneb an heol benniget. Ha koulskoude ne oa ket tevoh ar peskig egred treuz ma zaou viz. Ken skler e kontan ha ma kan ar werz ha ma 'z eo merket gand al liou. Ar peskig e-neus digaset Marivonig war-horre an dour. Hag eun taol-avel a zigouezas d'he foulza dirag treuzou porz he zad, e Plouganou.

« Ma merh 'ni eo o tistrei d'ar gêr ? » Marivonig a zo a-zav war borz he zad, med ger ebed ne dremen ad-dreuz he dent. Teir gwech he-deus c'hoariet tro he zi. Eur gwaz, zoken, ouz he gweled, e-nefe kavet awalh da lefiva. Hag a-benn echu an trede tro, e kouezas-hi maro war eun taol. Ken brao ha ma lavarant deoh.

An deiz kenta a viz du e oa hag ar Zaozon daonet a oa deut d'an aot e Plouganou. Diskleriet am-bijje deoh niverenn ar bloaz m'am-bijje gouezet anezo deuz eun tu bennag. Med petra a gemmfe niverenn ar bloaz 'ta ? Janed ar Gall n'en gouie ket. Nag al liou kennebeud.

Marivonig a Blouganou a zo kouezet e strad ar mor. Setu eur peskig o kemer truez outi. He lakaad a ra war e gein ha sevel beteg eneb an heol benniget... An deiz kenta a viz du e oa.

12. - TAOLIOU KAER RANNOU AR POTR KRENV

E pleg-mor Lokireg, gwechall, ez eus bet eur vorverh vad hag a gane evid kẽnn d'ar vorriñen e oa ar rehier dirazo. Eun deveze m'he-doa kredet dont re dost d'an aot, an treh he lezas war an tréz, en arvar da verval mouget. Dilintra ree dija he lost skanteg ha liviou glaz ar maro a honez he dreñm denel p'en em gavas dre aze eur vaouez baour o tastum kregin. An druez enni, homañi azikouras ar vorverh da zistrel d'ar mor : « Goulennit diganin eun dra hag a ze em galloud, a lavaras ar plah-pesk, hag e touan anezañ deoh » — « Grit gandi ma mab nevez-ganet ar hrevfa den er bed », a respontas ar vaouez paour. Amzer dez i spija e strad an dour hag ar vorverh a zeus war-wel adarre, ganti eur grogenn-vor leuniet a zoürenn re-bar da lêz. Gourhemm a reas rei an evaj-se d'ar babig da lonka beteg ar veradenn ziweza : « Ha diwallit da goll outañ eun disterra » emezi.

Ar vamm, avad, n'he-doe ket fizians awali. Louzeier ar gworagez-mor a zo a-wechou ampoezon da laza pe da zodi. Hen kinnig a reas d'hê haz da lipad, ha peogwir ne oe ket diézel al loen gantañ tamm ebéd, ar bugel a reas chervad gand ar pearrest. Heb dale e tiskouezas an dourenn he nerz. N'e-noa ket paket an hini bihan e nao vloaz hag e c'hoarie bilbanna gand ar rehier braz war ribl an Douron. Kemend a halloud a ziwanas er haz ma rankjod e staga ouz eur jadenn.

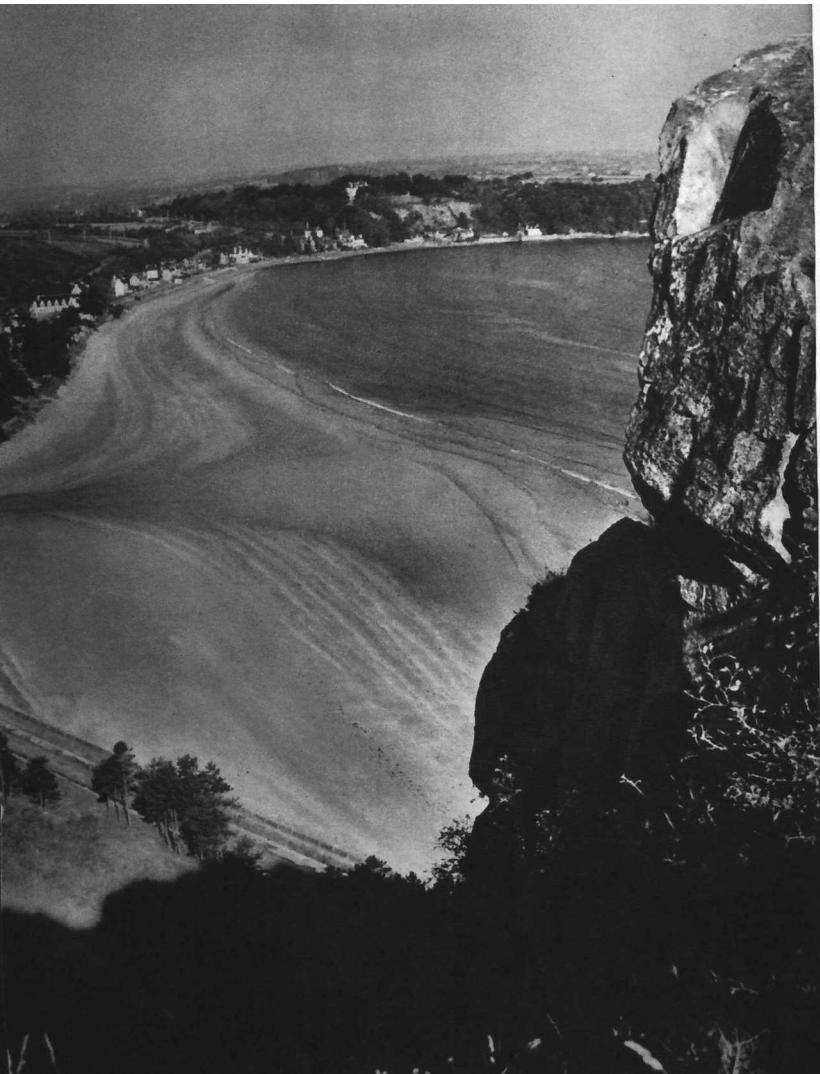
Diwar neuze, e krogas Rannou ar potr krefv gand e daoliou kaer ha dond a reas da veza aotrou a Drelever, e Gwimaeg. Emgann a oe gantañ war vor ouz ar Zhaozon, hag a oa on enbeourien herezeg evid ar mare. En 'ni eo, den all ebéd, hag a honezas an treh warno er stourm-mor bras dirag Loumaze-Pennar-Bed, er bloavez 1403. Dug Breiz-Vihan ha roue Bro-Hall a zoug testeni dezañ er bed-all.

Pa veve Rannou, evid mond da borz *Toull an Heri*, al listri a ranke en em ziwall ouz rehier riskluz *Toull ar Gouez*, ma oa eur gwir pelkas warne etre daouarn eun aotrou a Lingouez. Ar fall a zen-ze a zigasez-dezañ preliou pinvidig en eur enaou tantadou touelluz da zistrel al listri-kenwerz war-dù ar rehier a ziframme o horv dezo. Hogen, eun novez, Rannou ar potr krefv 'ni eo a zeus eno d'ar zeh, o verdel d'ar gér goude eun dro-vor. E oa ar beñseerien o saliba da breiza p'en em dennas ramz Trelever er-méz deuz ar pellkas, hag eñ entanet a gounnar ruz. Ar henta en em gavas dindan e granou a oe Lingouez-eunan ha kerken, hemañi, paket krog ennañ kenkoulz hag en mén-batalm, a njis o fraofival d'al laez dreist an Douron, da goueza brevet war an tevenn en doare ma ne jomas outañ nemed eun tamm gwellien evid ar moh. E did a yeas d'e gavouëd dre ar heveleb hent hag en heveleb stad. Laouen-braz e oe an traou er hreier-moh.

Skarzet al leurrenn gantañ, Rannou a harpas e gein ouz staon e lestr-preizer hag hen bountas war neuñiv ken kaer ha tra. Med gwelet a reed mad e oa feuket. Antronoz e tistroas adarre. Bez e oa gantañ eur penn-baz a dalvezez dezañ da vond gand an henchoù, eur vaz houarn a bemzeg troatad hed d'an nebeuta. Eun tao krenn ha setu emel sanket gantañ en roh. Embann a reas dre ar vro a-bez e vrevet dargreiz an neb a dostaate outi beteg nebeutouh éged ugent gourched. N'eus bet kavet den da dizenzi outañ. Abaøe, lestr ebéd ken-nebeud n'en em gollas ken e Toull ar Gouez, eleh ma toug eur valizenn an Baz Rannou e koun an taoz.

Allaz, ar paour-kéz ramz a Drelever n'e-neus ket kaset buhez hir. Al lo-denn zoürenn savet gand ar vamm evid ar haz, dre ziskred e-keñver ar vorverh, a zlee ober diouer d'he mab evid dezañ dont da hour-meur ha diwall gantañ pell e nerz. Yaouank-flamm hoaz hag eur potr a zeg troatad outañ, e tortas war eun tao hag e oe greet outañ eur hoziad kabah araog echu e gresk. Ne larvar ket ar vojenñ petra eo deut ar haz da veza. Ha morse ken morverh Lokireg n'he-deus kinniget da gristen ganet eur grogenn-vor leuniet plen gand eun dourenn re-bar da lêz.

Ha kerken Lingouez, paket krog ennañ kenkoulz hag eur mén-batalm, a njis o fraofival d'al laez dreist an Douron, da goueza brevet war an tevenn en doare ma ne jomas outañ nemed eun tamm gwellien evid ar moh.

13. - BURZUDOU AL LEO-DREZ

Pa zeusas an aotrou Efflam deuz Iwerzon da Vreiz-Vihan, e lestr a zouaras dindan eur pez roh savet a-uz d'al Leo-Dréz e parrez Plistin. Aze e kavas ar roue Arzur kroget en engann abaoe tri devez gand eur mell aerouant ken braz hag eur hole daou vloaz, goloet a skant ha dantet mad. An euzvil e-noa taolet dija d'an traof march ar roue a ziwide leiz e fri. Arzur e-unan, ar hadarn a varheg, a oa war-nez sempia gand ar zehed ruz. Teir gwech e skoas ar prifis Efflam war ar roh gand e vaz hag an douar a redas. Ar roue a evas en e zaouarn hag a gemeras nerz adarre. Ar vammenn, abaoe, he deus kendalhet da redeg evit an diboan, war lezenn ar bae trézeg.

Hogen Efflam, goude pedet kaloneg, a hourhmennas d'an aerouant en em deurel er mor, pez a reas al loen gand tufadennoù skrijuz. Hag ar vro a oe dieubet outañ da virvik. El leh ma yeas da goll, e savjod eur groaz mén-greun diazezet en tréz hag a honez eun troatad beb kant vloaz war-du an tevenn-lod. Aod-all a lavar e tiskenn en tréz kemend ha treuz eur hremmenn ed. Pa vo paket ganti an douar braz pe steuziet-hi en tréz, e vo echu gand ar bed-mañ ha gwelet o sevel ar gêr a zo kousket e strad ar pleg-mor.

Ar gêr-ze, a zo bet kollet ken brao ma n'ouzer ket heh anken, a oe gwechall eun tammoù braz a borz-mor. Ouspenn mil lestr a zigase dezañ seiz pinvidigez ar bed. Eur vuhez a blijadurioù a vezet bevet eno. Ar roue e-noe eur vaz kraofkelvezenn a dalveze dezañ kemend ha d'ar horrigzed o gwyllemin. En diwez, avad, dirizurioù ar vourhizien a oe penn-abeg eur hastig spontuz evito: ar gêr a oe peurholet gand koummou tréz, diverket deuz ar bed war-bouez palez ar roue a zo dalhet en eun tu bennag e roh ari aerouant. Da hanternoz ar Pantekost, pa zon an taol kenta e klohd Sant-Mikél, eun ale a zigor er roh hag a gas beteg ar zal-d'al-laez e-leh m'emañ a-istrabilh ar vaz kraofkelvezenn, hag a zo alhouez Urz ar Bed. Med red eo dont er-méz aroag an daouzegved taol, ahendall e chomier mogeriet ez-veo.

Konta reer penaouz eur Perig bennag, kemend a hoantadou gantañ en galon egod ma kaver a neizioù gwennilied war ar rehier braz, a gallas korv hag ene dre veza karet kaoud baz rouevel kér an tréz. Gortoz a reas ar Pantekost ha, da genta taol hanternoz, e lammass en ale digor er roh, *unan*. En em gavoud a reas en eur zal e-leh ma tiruille ar pezioù arhant er-méz deur an irhier, *daou*. Perig, avad, a zoñj e talvez ar melen muioh egod ar gwenn hag a ya pelloh, *tri*. An eil zal a ziskouez dezañ neoliou hag adoazegou o strakal dindan pouez an aour, *pevar*. Perig, avad, n'ankounah ket e kar merched Plistin ar vein-flamm gwellioù egod an aour, *pemp*, hag ef, Perig, n'eo ket gouest da nah netra ouz merched Plistin, *c'hweh*. Mond a ra pelloh ha sked ar perlez a zall hoaz e lagad dezañ p'emañ erru dija e sal an diamafichou, *seiz*. Hefivel ouz eun den mezo, e treuz homañ ha setu efi digouezet, *eiz*, er zal-d'al-laez m'emañ enni a-istrabilh ar vaz kraofkelvezenn, *nao*. Netra muioh d'ober nemed sevel an dorn d'he hemer, *deg*, med endro dezañ ez eus kant plah yaouank, muioh a goantiz en disterra outo nemeti, *unneg*, egod e merched Plistin oll kenetrezo, *daouzeg*. Kerkent, an doriou a zo serret ha troet peb tra da vén-greun.

War al leo-dréz, deuz Sant-Efflam da Blistin, ar fallika taol-avel a ra fifival tasmantou re-bar da skeudou koumoul. Perig-ar-seven 'ni eo, ha ne helle beza mestr war e hoantadou; ar Charlezenn, ar forbanez he chouitell; ha Yannig Kokard deuz Plouillo, kouezet al lorgnez warnañ evid beza soubet e vuzellou, dre garantez diskiant, e gwerenn Mari Tili. Dizamant kaer, en iliz Plistin, ar prifis Efflam ab-Iwerzon a zo treh d'an aerouant gand bennoz an Aotrou Doue.

Pa zeusas an aotrou Efflam deuz Iwerzon da Vreiz-Vihan, e lestr a zouaras dindan eur pez roh savet a-uz d'al Leo-Dréz, e parrez Plistin.

14. - NIKOL, AR HORRIG GOAPEER

ETRE Sant-Ke ha Sant-Briag e oa gwechall tachenn Nikol, eur horrig farser a gemitneur neuz eur morhoh hag a gave e blijadur o kounnari ar besketerien. Savet a oa bet an anoze dezaf e koun eur maltouter-mor striz-tre ma lavare outaf eul lodenn-dud e-noa kavet e ene lojeiz e korr ar morhoh. An oll dud a vor en em ziwalla outaf rag diwar e droiou kamm e teue dezo droug braz, a-welchou, ha beteg lakaad o buhez en arvar.

Nikol a dosteet d'ebatal hag a lakee freuz er bagadou pesked. Chom a reed a vezza paket er rouejou, e-kreiz ar brelle-daur, hag en em denne kuit o tidoulla frank ar mailhou. Eur c'hoari evitaf skoulma landon ha stag en doare ma ne oar ober nemed ar vorérian goz. E angelou a oa gwir daouarn anezo. Aliez e lohe an eoriou hag ar hrappou, a diaole ar bagou-istra e red an dour e-pad ma ravanelle o skafragou war al lenneier. Kaer a oa tenna warnai a voldi, krohennet re galet e oa. Sevel a ree war e lost du hoarzin. 'M-eus aon e komz zoken gand pouez-mouez Loëiz-Fulup, or roue d'ar mare-ze.

C'hoarvezet eo gantañ kregi en eor ha tenna ar vag war e lerh d'he digas d'ar zeh pe d'he zeurel war ar rehier. A-wechou all he hase d'an donvor. Moréien ar vourz a zalhe krog en òser da glask terri e frapadenn. War eun taol krenn, pa vezent o sacha gwella ma hellent, Nikol a leze da gas hag ar bôtre a ruilhe mesk-ha-mesk e strad ar vag. Gand ar c'hoari-ze, meur a unan a bakas eun dro-dargreiz.

Kemend a reas Nikol ma 'z eas ar vorérian baour da gavoud aotrou person Sant-Ke hag e bedas d'argas an droug-spered. Gantañ e stôl ha dour beniget, ar person a bignas en eur vag hag a houelas da zond d'etoria e-kichen an Ebihen. Daou zen a ziskennas er skafrag gand ar belec. Nikol en em ziskezas eun nebeud goude ha, gand eur mell taol lost, a droas ar skafrag war e henou. An aotrou person, avad, a zeus a-benn da baka eun angell ha gaoiata al loen ha teurel ar stol warnan na sparfha dour beniget. Red e oe d'ar morhoh goullenn e vuhez. Distaga reas eur c'houitelladenn e verour, eur horrig a zifoupas er-méz deuz ar mor hag a lakaas etre daouarn ar belec eur barchenn zinet, goustest warni gand Nikol lezel e peoh parrezioniz Sant-Ke. N'eo bet gwelet birviken ken e liou war an tu-ze.

Anzav a ranker e oa deut di dre faot ar besketerien o-unan. Gwelet e oe evid ar wech kenta, hervez ar vojenn, d'eun devez Yaou-Bask, pa oa eet ar bagou, en desped da hourdrouz ar aotrou person, da zevel ar rouejou war lenn-besketa an Oren. Ha lod a lavar hoaz e oa Nikol e-unan eun den daonet ha troet da besk ablavour e oa bet eet da besketa e-dougl eur zulvezgouel.

Ahendall, ne oa ket atao eur fall a ziaoul, nemed war e du e veze pe get. Klevit ! Chom a ree sioul da vare ar pesketa brilli, den n'e-neus gouezet perag biskoaz. Digouezet eo bet gantañ iveau digas ar bagou d'ar porz, eur wech m'enoa lakeet o roeñvou da gouezza en dour. Ar vorhoned zoken o-deus devezeioñ d'izrouglez. Hag ouspenn, m'eo gwir e oa Nikol treuzfurm eur maltouter-mor d'hionezuz, ar valtouterien zoken a anavez priz ar vignoniez.

Ma houllennit petra eo deut ar horrig-mor da veza, moréien Erki a lavar deoh e-neus kemener roudenn eul lestr o vond d'an Douar-Nevez. Med Neveziz koz n'o-deus soñi ebet da veza kejet gantañ du-ze. Evidon-me, e kredan eo bet feuket Nikol gand doareou aotrou person Sant-Ke e-noa lakeet anezaf e rez eun diaoul-pesk. Marteze ne oa outan nemed eur morhoh ebater ha n'e-noa ket desket digand e vamm e oa tra fall toulla ar rouejou ha c'hoari marhig-koad gand an eoriou. Med imor da vouza buan a oa d'ar pôtrig. Tehet eo kuit da glask hag-eni ez eus tud, e leh-all, dougetoh egod ar Vretonez da briza e droiou kaer. Hag avel a-du da Nikol !

Etre Sant-Ke ha Sant Briag e oa gwechall tachenn Nikol, eur horrig farser a gemetneur neuz eur morhoh hag a gave e blijadur o kounnari ar besketerien.

15. - AN AOUR KAZ

E bro Sant-Malou e oa niverusoh gwechall ar boudiged er mor ha war an aochou egod ar mesérezed o tiwall defvéd dre al hanneir hag ar begoudouar. M'em-eus klevet mad kentel ar mojenrou koz, boudiged malouat 'ni eo o-deus lezet gand merhed ar vro c'hoant ar brozou kaer. Ar zeizennou ar-hant gwenn a linn war-gorre dour ar pleg-mor, e-pad ar zenadurez warlerh ar gwall-amzer hag a reer outo « strédigou ar Werher », a zo da genta los-tennou-stiej ar mantilli marzuz a gare kaoud ouz o herhemm itronezed ar mor. Hogen, ar merhed faro-ze, evel ma weloh bremaig, ne oant ket re dechet d'an droug.

Eun novez loargann, war dréz-beo Paramé, eur bagad boudiged en em daole d'ar brall-kamm, o diverr-amzer muia-karet a-viskoaz. Hag en em gasvas daouez den yaouank oh ober fest en novezze. Pa oent hanter dommet gand an evachou, eur folladenn a zavas en o fenn : menoz a rejont da vond da bedi, kaffardet ma oant, boudiged koant an aochou d'ar horoll. Ar re-mañ ne gredas ket lavared nann. Eur voudig a zo maouez ha lorch en he halon pa vez klasik warni gand ar bôtred, na petra 'ta ! E-kreiz ar abadenn, avad (ha piou ar zoneien ?), e verzas an itronezed e oa berrig alar an bôtred ha gwagig e desker. Hag int ha fulori. Gant eun taol gwialenn-hud, e oe kemmet ganto ar paltoked. Hag int ha fulori. Gant eun taol gwialenn-hud, e oe kemmet ganto ar paltoked. Hogen, ar merhed faro-ze, evel ma weloh bremaig, ne oant ket re dechet d'an droug.

Med, pa weljont al loened paour o viaoual trueuz, hag o vond e-tro warlerh o lost, madelez a-bleg natur boudiged Sant Malou a deneraas o halon. Toui a rejont d'ar hañfardet digas anezo adarre d'o stad kenta eur wech nezet gand ar re-mañ, evid peb hini outo, eur vantell alaouret hag eur vantell ar-hantet, gweet a-zivar mén-skant an aot hag ennañ nemedit. Na hir na kaled al labour, rag daoulagad ar hizier o-dije dibabet buan, penn-da-benn gand an tréz o lintra dindan al loar, ar melezouriou gwenn ha melen dre villerou da zevel ganto dilhad itronezed ar mor. Nemed merket e oa bet dezo gand ar boudiged ne hellifent neza nemed e-pad ma zonfe daouzez taol an hanternoz e Sant-Malou.

Ar ch'wheh targaz hag ar ch'wheh kazez a grogas da boania heb dale muloh. Beb noz, etre ar henta hag an daouzezed taol kloh, e save eur fraofverez war an tréz, flour ha plen. Neb a valee war an tu-ze a helle gweled a-dachadou o redig an aour hag an ar-hant, e-giz posubl e-nef paillurennet an dour. Dindan o rohren kaz, daouzez Malouad (marteze ch'wheh Malouadez en o zouez !) a neze beteg koll o alan skant ar vein-dréz. Abaoe, pa 'z eo morgousket eur bisig war eun oaled o rouzmouzad, kluchet war e lost, e vez lavaret emañi oh ober gand e garr-neza. Ha ma kar kemend merhed an ti kemer anezaf war o barlenn, ober k'ezig dezañ a zornig flour, moarvad eo ablamour emaint o horizo digant eur vroz ar-hant hag eur vantell aour.

Gwisket an oll boudiged penn-kil-ha-troad, e klever penaouz e rojont-int en taol gwialenn d'ar hizier hag o zoas adarre da dud. Ne glever ket hag-en e adkavas ar re-mañ o mignoned hag o herent pe hag-en e oa tremenet eur hanterved bennag war o fennou. War ma meno, e tiwalljont hiviziken da vond war an tréz pa vezent tommet gand an evachou ha zoken chomet war al leouzer mad, dibabot an dro ma weler kizier gwirion o kantreal war al leouzer vor. E Sant-Malou, koulskoude, ar-hant kaz a zo atao an an dalhet evid ar men-skant. P'eo tanet hemañ a velen-flamm, e vez greet outañ an aour kaz, an hini a dalveze da wea gwechall mantell-gouel itronezed ar mor.

Daoulagad ar hizier o-dije dibabet buan, penn-da-benn gand an tréz o lintra dindan al loar, ar melezouriou gwenn ha melen dre villerou da zevel ganto dilhad Itronized ar Mor.

16. - KOAD SKISI

BEZZ ez eus bet eun amzer ma oa staget ar hab Frehel gand eun hent eun ouz kér Avranch, en Normandi. Ar Boudedeo-e-neus toulet drezañ e hent hag a zo chomet souezet, mil biaoaz goude, o weled ne oa ket hent ebed ken. Deuz ar Menez Mikél, paket en douarou, e helled mond war droad beteg Inizi Chose ha ne oant ket inizi hoaz. Etre daou en em gave eur gér divent, savet war dri hant tosenn hag a zo outo hiriv tri hant roh er mor. Eur gér all, etre Kezambr ha Sant-Malou, a ziskennas en islonk pa dorras eur chaoser, e-pad eur brezel ouz Kersaout. Ne oa ket honnez ar chaoser nemeti war an aot etre ar Gérveur hag Erki. Eur pez boulouard mogeriou ha skluziou a zifenne ouz ar mor kériou-krefiv ma ne jom outo nemed an ano. Disrannet e oant an eil diouz eben gand eur hoad don, bod d'al loened gouez, koad Skisi. Goloet eo bet peb tra a zour. Pa vez sioul ar mor ha sklér an amzer, ar vorérien o stoui da zelled diwar fri o bagou a wel o vond dindanno a-heuliaj, e don ar plegou-mor, toenmeier, klohdier, moherennou ha korvou-gwez dizelou.

N'eo ket nerz ar mor 'ni e-neus torret bewech ar chaoseriou, follentez pe fallagriez an dud ne lavaran ket. Skluziou a zo bet digoret gand priñsed fall. Ha priñsed mad, a-wechou, a ziskaras a-benn-kefridi o hér re hudur en eur helver warni malloz an neñv, e-giz ma reas roue Gardaen, « ar gér zouezuz » e-kichen Sant-Malou, ma 'z eo kontet he doare e *Romant Akin*.

War gornog ar hoad e save kér Nazado. He brud a jomo da virviken dre berz kened he merhed. Kem misstr e oa o hrohen ha ken rouez o hig ma weled brao ar gwin o tiskenn en o gourlanchenn pa oant oh eva. Ablamour d'an neuz dispar-ze, e oant anvet ar *Hrehin Brao*. Ar wazed en em golle dre ober al lez dezo, dreistoll ar zoudarded, a oa niveruz-tre er gér ha diank an dri-hard outo. O weled he dizurziou, ar pennou-brezel a viliñas Nazado ken ma oe lonket gand ar mor. Lod all a lavar Gargant 'ni eo a dennas warni ar reuz. Greet e-noa ar ramz eun diskuiz eno gand e arme. Mintin abredu, setu eñ er-méz, e-unan kaer. Daleet a oa bet e zoudarded e-kichen ar *Hrehin Brao*. Hag eñ ha youhal warno da zond, heb respont ebed diganto. Neuze, e taolas e valloz war Nazado a oe liñvet war e zeulioù gand ar mor. Dindan pleg-mor Erki emañ diazezet kér ar merhed treuzweluz.

E koad Skisi, eur pez leh dizolo a roas bod da di-pedi Sant Koulm pe Golman. Pa oe maro, pirhirined a zeuas niveruz war e vez da houlenig digantañ madoberou. Sevel a rejont war e ano eun iliz er hoad. Satanas, avad, ez eas droug ennañ ablamour d'eun devosion hag o dalhe e peoh. Ijina a reas kas warno eur maread a vrini. Diwar neuze, diskibien baour Sant Koulm a oe bouzaret dalhmad a rakerez. An eil ne gleve ket ken egile ha biskoaz ne gavent an tu da brederia eur bedenn. Evid ober al lidou santel, e oe red lakaad nouspet den war hed, karget da zerhel ar brini e dichou gand mein ha bizier.

Hogen, eun devez, ar gwardou baour a gavas kemend d'ober m'en em rojont da gousked, skuiz-dall. Ar brini, aloubet ganto ar goadenn, a gouezas war an iliz dre vagadou-nij ken stank ma tregernas an neo gand o rakerez. Ar belieg, war an aoter, o vond da zevel an ostiv, a gollas effor ar homzou sakr. Kounnaret ruz hag en desped dezaf, e klevas e vouez e-unan o viliña al loc'ned diaouleg. Kerkent, eun arne a darzas war ar hoad, o tiframma hag o tis-kar neved Sant Koulm e-pad ma skubé ar hoummou-nor gwez Skisi hag e honezent war eun dachenn zouar nevez e-leh ma 'z int chomet abaoe.

Pa vez sioul ar mor ha sklér an amzer, ar vorérien o stoui da zelled diwar fri o bagou a wel o vond dindanno a-heuliaj, e don ar plegou-mor, toenmeier, klohdier, moherennou ha korvou-gwez dizelou.

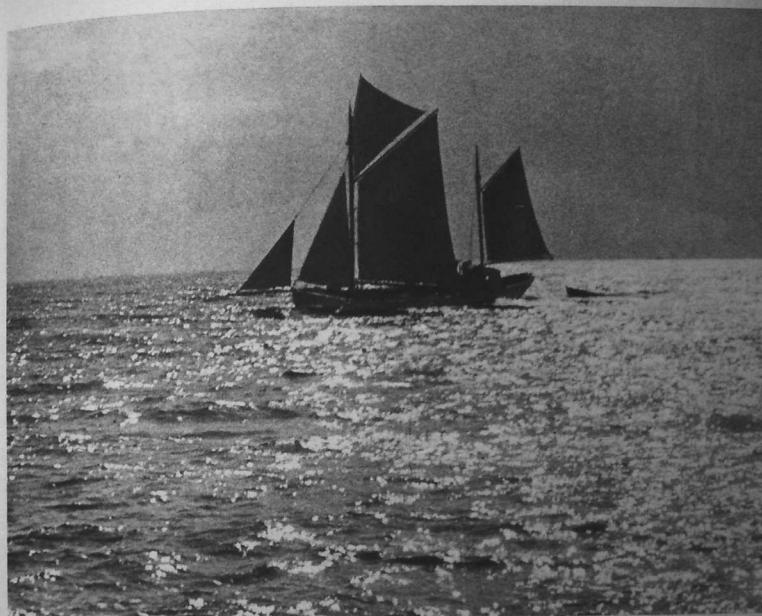
War raz Sizun, da zerr-noz,
 e teu war-wel a-wechou eur vag o verdei heb roudenn,
 e oll goueliou dispaket ouz avel ha morad.
 N'eus morér ebed warni nemed eun den e-unan,
 dizamant en aroz o sturia.
 Ankou ar mor 'ni eo, kenta den beuzet ar bloaz.
 Youhadeg, galvadeg, klemmadeg divent a ra ambroug
 d'e vag hag a zo pell ha tost war eun dro.
 Kristen ebed, biskoaz, n'eo bet gouest da vond ganti bourz-ouz-bourz.
 Daoust hag ee honnez Bag ar Re Varo ?

MOJENNOU BREIZ AR MOR (II)

TAOLENN

- I - *Ar Birvidaou.*
  - II - *Morverh Enez Arh.*
  - III - *Heizez Wenn Ninoh.*
  - IV - *Kerreg Penmarh.*
  - V - *Bag ar Re Varo.*
  - VI - *Kenta Pardon Santez Anna.*
  - VII - *Kastell Dinan.*
  - VIII - *Penn ar Bed*
- An diou bajenn hanter-leor : *Yannig ar Vein.*
- IX - *Broella Enez Eusa.*
  - X - *Ar Hloh hag an Aerouant.*
  - XI - *Marivonig a Blouganou.*
  - XII - *Taoiou kaer Rannou ar Pôtr Kreñv.*
  - XIII - *Burzudou al Leo-Dréz.*
  - XIV - *Nikol, ar Horrig Goapeer.*
  - XV - *An Aour Kaz.*
  - XVI - *Koad Skisi.*

Danvez ar mojenou a gaver e diaou levrenn « Mojenou Breiz Ar Mor » a zo bet kavet gand an oberour en dastumadenou ha studiennou-mañ da heul :

Cambry : Voyage dans le Finistère — **Chaucer** : Le Conte du Franklin — **Cuillandre** : Mouez an Aochou. A propos de la Légende de la Mort — **Dufilhol** : Guionvac'h — **Du Lauvens de la Barre** : Itinéraire Pittoresque — **Frisco** : Les Sirènes du Morbihan — **Le Braz** : Au pays des pardons. La Légende de la Mort — **Albert Le Goff** : Vie des Celtes de la Bretagne Armorique — **Le Men** : Traditions et Superstitions de la Basse-Bretagne — **Lanvel** : Voyage à Quimper. Gouerzou — **Roperh er Mason** : Chal ha Dical — **Louis Ogée** : Rannou Tréfleuve, l'hercule Trégorrois — **Sébillot** : Traditions et Superstitions de la Haute-Bretagne — **Souvestre** : Les Derniers Bretons — **Toscer** : Le Finistère Pittoresque.

Nouvelle Revue de Bretagne (1838-39) — Annales de Bretagne — Revue Celtique — Revue Morbihanaise — Revue de Bretagne et de Vendée — Revue des Traditions Populaires — Mélusine — etc..

Orest e-neus an oberour e vad gand marvailhou-pobl bet klevet gantai en e yaouankis hag e-pad enklaskou e Bro ar Hab-Sizun, er Vro Vigoudenn hag e Leon.

PEB GWIR MIRET STRIZ
Skeudennou Jos an Doare tennet war waskellou Helio-Cachan, e Cachan. Skrid peurvuoret e Ti-moulleret striz ar Hasteuil, e Brest, e mis gwengolo 1959.

As envoi de l'automne passe à la mer
et au soleil des îles brevettes. Les bateaux
sont au repos dans le port de Locmaria.